

ANALEKTEN.

1.

Briefe des Jacobus de Vitriaco (1216—21)^a.

Herausgegeben

von

Reinhold Röhricht.

- VI. März 1220. 1. Editiones: Bongars, *Gesta Dei* p. 1146—1149 (B); Gretser, *De Cruce* in *Opp.* III, Mantissa, p. 13—16; Martène, *Thes. anecd.* III, p. 301—306, qui cod. Paris. No. 5695, f. 85^a—87^a usus fuerat (M). — 2. Codices: Burneyanus No. 351, f. 240—245 (Bu), Gandensis No. 554, optimus (G), Londoniensis, addit. No. 25440, f. 156—159 (L), Riantii f. 151^r—153^r (Rt), Vaticanus, reg. Christ. No. 547, art. 52—57, f. 76, col. 2—78, col. 1 (R), Vossianus No. 95, f. 13^r—16^v (V1) et No. 125, f. 190^v—191^r (V2). — Francogallice vertit Guizot, *Collection XXII*, p. 391—403.

a¹. Charissime in Christo abbatisse et conventui de Awira J(acobus), Acconensis episcopus, in anteriora se extendere. — b². Dilectissimis in Christo³ fratribus magistro Johanni⁴ de Nivella et ceteris fidelibus⁵ Jacobus, divina permissione Achoriensis⁶ ecclesie minister humilis, jugum Christi suave cum gaudio et unanimitate portare. — c⁷. Domino Pape.

Confiteantur Domino misericordie ejus et mirabilia ejus filiis⁸ hominum, qui portas ereas contrivit⁹ et vectes ferreos¹⁰ confregit, subjecit¹¹ populos nobis et gentes sub pedibus nostris (cf. Psalm. CVI,

a) S. Bd. XIV, S. 97—118; Bd. XV, S. 566—587.

1. G. — 2. B Bu LR V1. — 3. L fidelibus. — 4. L Johanne. — 5. L omittit: fidelibus J. — 6. L Acconensis. — 7. M Rt V2. — 8. L filii ejus. — 9. Rt ferreas confregit. — 10. Rt ferreas contrivit. — 11. B M subjecitque.

15—16; XLVI, 3), civitatem glorie paganorum¹, civitatem fiduciae incredulorum² munitissimam et³ inexpugnabilem⁴, a multis regibus⁵ et populis pluribus olim⁶ obsessam⁷, nunquam superatam, in diebus nostris sancte⁸ ecclesiae et exercitui Christianorum subiecit et cornua peccatorum confregit (Psalm. LXXIV, 10), aperiens nobis⁹ hostium magnum (1 Cor. XVI, 9) ad subjugationem¹⁰ infidelium et¹¹ ad¹² ampliandum Christi imperium¹³, ut captis et¹⁴ abjectis¹⁵ vulpeculis vinea Domini¹⁶ Sabaoth quasi novella¹⁷ plantatio¹⁸ propagetur¹⁹, ut uvas faciat, quae faciebat labruscas (cf. Jes. V, 2. 4), et, ubi toties²⁰ invocatum est nomen maledictum²¹ perfidi Machometi, nomen²² abominabile, quod os²³ demonis²⁴ nominavit²⁵, invocetur amodo nomen benedictum Ihesu Christi, nomen gloriosum²⁶, ut agnoscant²⁷ Egyptii Dominum²⁸ et²⁹ convertantur ad ipsum, et³⁰ ab occidente ad orientem lumen veritatis revertatur. Non enim erat³¹ Deus noster, ut³² Deus³³ eorum, et inimici nostri sunt iudices (Deuteron. XXXII, 31) videntes virtutem Domini et mirabilia ejus in captione urbis³⁴ Damiate. Quod qualiter factum sit³⁵ et quam miraculose³⁶, ex sequentibus patebit.

Cum³⁷ ex parte liciarum nostrarum et fossati nostri pluries nos impugnassent³⁸ Sarraceni et nichil profecissent³⁹, sed, multis⁴⁰ ex ipsis⁴¹ interemptis, recessissent⁴² confusi, ad solita sua⁴³ perversitatis⁴⁴ arma recurrentes⁴⁵ verbis pacificis et dolosis⁴⁶ nostros decipere et circumvenire temptabant⁴⁷ multa⁴⁸ nobis promittentes, si obsidionem⁴⁹ relinquere⁵⁰ et recedere vellemus, quae

1. Rt civitatem paganorum et civitatem fiduciae; B L paganorum glorie et. — 2. B Bu L R Rt V1 civitatem. — 3. R et V1 om. — 4. L et. — 5. R populis olim pluries. — 6. L R V1 V2 pluries obs.; B Bu M olim pluries. — 7. R et. — 8. B M Rt Romane. — 9. R om. — 10. B subjugandos infideles. — 11. V2 om. — 12. M om. — 13. B L et. — 14. Rt omittit. — 15. G; ceteri: ejectis. — 16. B M Dei. — 17. B M V2 nova. — 18. V1 plantatio. — 19. G propagatur; B L M Rt V2 prop. et; R V1 prop. et faciat (L faciet) uvas queque. — 20. B L M R Rt V2 totiens. — 21. Rt Magometi, nomen abominabile. — 22. G V1 omittit. — 23. R ob. — 24. M V2 demonum. — 25. B Bu L M R V1 V2 amodo invocetur (L vocetur) benedictum Iesu Christi nomen (L V2 nomen benedictum), nomen (L om.) gloriosum, quod. — 26. Rt quod os Domini nominavit. — 27. L R Rt V1 V2 cognoscant. — 28. L ut. — 29. Rt nomen et veritatem ad ipsum ab occidente... — 30. B L ut. — 31. Rt omittit; B Bu est. — 32. L M om. — 33. Bu L R V1 dii. — 34. R V1 om.; B Bu M Rt V2 civitatis. — 35. M Rt V2 est (Rt sit), vestre dignum duximus significare sanctitati. — 36. B predicabo. — 37. M Igitur cum. — 38. B L R V1 impugnassent nos. — 39. L profecissent; Rt et nil proficientes. — 40. G multi... interempti. — 41. Rt ex nostris. — 42. Rt recesserunt; ceteri: multis eorum (V2 ex suis) interemptis confusi recessissent. — 43. L sua; Rt sui. — 44. M Rt V2 pravitatis. — 45. M recurrerunt; Rt et. — 46. Rt in. — 47. L M R Rt V1 V2 temptaverunt (B L addunt: et); Rt imputaverunt. — 48. Rt multi. — 49. L R V1 Damiate. — 50. M V2 relinq. obsid. et recedere vellemus; Bu I si obsid. Dam. recedere et relinquere vellemus.

magna in superficie his, qui minus cauti¹, videbantur². Primo quidem³ promiserunt, ut⁴ sanctam crucem⁵ et terram planam cum civitate Jerosolima et sepulcro⁶ Dominico et⁷ omnes, quos in potestate sua captivos⁸ detinebant, Christianos redderent et pecuniam pro muris Jerusalem⁹ reparandis nobis darent, secundo vero¹⁰ castrum¹¹, quod¹² in territorio Tyri situm est, quod Turo¹³ dicitur, cum¹⁴ quibusdam munitioibus¹⁵, scilicet¹⁶ Sephet¹⁷ et Beaufort¹⁸ cum¹⁹ Belinas²⁰, cujus²¹ muros destruxerant²², nobis reddere promiserunt, castra²³ autem munitissima²⁴, scilicet Cracum²⁵ et Montem regalem volebant retinere²⁶, sed pro illis²⁷ annum censum²⁸ nobis dare²⁹ promittebant, quod multis ex³⁰ nostris magnum et omni acceptione dignum³¹ videbatur. Hi vero³², qui fraudes³³ vulpium experimento cognoverunt, et maxime templarii et³⁴ hospitalarii Sancti Johannis³⁵ et Sancte Marie Alemannorum³⁶, dominus etiam³⁷ legatus cum patriarcha, archiepiscopis³⁸, episcopis et³⁹ universitate cleri et quadam parte⁴⁰ peregrinorum verbis eorum seductoris nullatenus⁴¹ assensum prebebant⁴², eo quod intendebant⁴³ Sarraceni sub occasione simulate⁴⁴ pacis exercitum Christi dissipare, ut, recedentibus peregrinis⁴⁵, qui nobiscum erant, et aliis⁴⁶, qui⁴⁷ audirent⁴⁸, non venturis⁴⁹, terram planam recuperarent⁵⁰ et Hierusalem⁵¹ cum monte Thabor et aliis castris, collecta contra nos multitudi-⁵² et⁵³ fortitudine⁵⁴, recuperarent. Crucem vero sanctam nullo modo eos habere credebamus⁵⁵, cum Salahadinus⁵⁶ et alii

1. V2 capti; L R V1 V2 addunt: erant; Rt fuerunt. — 2. L Nam; B Nam primo. — 3. B L om. — 4. G; ceteri: quod. — 5. B crucem sanctam. — 6. R Rt sepulchro. — 7. B V2 etiam. — 8. B U R Rt V1 V2 in potestate habebant christianos, redderent. — 9. Rt darent, secundo. — 10. B R V1 nos. — 11. G; ceteri: quoddam. — 12. B Bu M V2 om.: quod, est. — 13. V1 Thuro. — 14. R V1 om. — 15. L R V1 V2 aliis. — 16. M om. — 17. M Biaufort et Sephet; Rt Berufort et Saphat. — 18. B Bu R V1 Beafort; L V2 Biaufort. — 19. B Bu Rt et. — 20. Rt Bellinas; ceteri omnes: Belinas. — 21. V1 cumque. — 22. L M V2 destruxerunt. — 23. B castrum . . . munitissimum. — 24. Rt munitina (sic). — 25. V1 Cracum; Rt Crotum; B Craceum; L Tracum; V2 Thracum. — 26. V2 detinere. — 27. L M ipsis. — 28. B Bu nobis annum censum; R V1 censum annum; Rt annuatim censum. — 29. M om. — 30. G ceteri: peregrinis nostr. — 31. B Bu L et sufficiens. — 32. B autem. — 33. B Bu L R Rt V1 experimento fraudes (Rt fraudis vulpium) versipellium cognoscebant (M Rt agnoverant). — 34. R om. — 35. B Bu L R V1 om.: S. Joh. — 36. Bu L R V1 Alemanni. — 37. M V2 et. — 38. Rt omittit. — 39. B L cum. — 40. R V1 parte quadam; Bu L pars quedam. — 41. B Bu L R V1 nullum. — 42. Rt prebebant assensum. — 43. G; ceteri omnes: intenderent. — 44. Rt sibilate (sic). — 45. V2 disciplinis. — 46. B L Rt aliqui; Rt alii. — 47. R Rt V1 hoc. — 48. V2 aliis hec audirent; L aliqui hec audirunt (B audierunt). — 49. B venturum; L V2 venturus. — 50. B L recuperaverunt. — 51. V1 Jerosolimam; L R V2 Jerusalem. — 52. Rt sua recuperarent. — 53. Bu R V1 omitt.; B L cum. — 54. L V2 sua. — 55. M credimus; ceteri: eos habere nullo modo. — 56. Rt Soldanus.

Sarraceni, recuperata a nobis¹ Acconensi civitate, eam² diligentissime quesissent³, ut captivos suos a morte liberarent, et⁴ non potuerunt⁵ invenire. Sic igitur⁶ inter nostros facta est discordia⁷, quod⁸ et⁹ ipsi Sarraceni ab initio¹⁰ intendebant¹¹ et modis omnibus provocabant¹². Consideravit¹³ dominus legatus, vir cautus et providus¹⁴ et in negotiis Domini peragendis vigil et sollicitus¹⁵, quod hec dissensio et mora¹⁶ maximum ad se¹⁷ trahebat periculum¹⁸ et quod gratia Dei¹⁹ abutebamur²⁰, cum Dominus²¹ civitatem nobis²² offerret²³, his²⁴, qui in civitate erant, partim mortuis, partim egrotantibus²⁵ et inedia tabescentibus²⁶; pauci vero in ea remanserant, qui vellent²⁷ civitatem defendere²⁸. Soldanus autem²⁹ tum³⁰ de die, tum de nocte, tam per aquam³¹, quam per terram pro posse suo³² novos³³ in civitatem³⁴ mittebat pugnatores. Unde dominus legatus non sustinuit amplius expectare, paucis³⁵ tamen³⁶, quod conceperat, revelavit³⁷, scilicet quibusdam ex³⁸ clericis suis et militibus de familia sua, in quibus³⁹ confidebat, ne quidam ex nostris malitiose insultum⁴⁰ impedirent, et ne Sarracenorum⁴¹ exploratores hoc secretum ejus⁴² ipsis⁴³ intimarent⁴⁴. Ante⁴⁵ mediam⁴⁶ noctem consurgens cum militibus et servientibus⁴⁷ ad fossatum civitatis⁴⁸ pervenit⁴⁹. Sarraceni vero⁵⁰ quendam⁵¹ pontem destruxerant, quo mediante⁵² ad primum⁵³ murum civitatis et⁵⁴ ejusdem muri portam⁵⁵ erat

1. R V1 nostris Achoriensi (B L Rt V2 Acconensi; M Accon). — 2. Rt omittit. — 3. L V2 quesissent. — 4. B Bu R V1 et invenire non possent. — 5. V2 eam. — 6. M V1 V2 ergo. — 7. B Bu R V1 facta est inter nos (M nostros) discordia et divisio (L dissensio; Rt dcō et discordia; M V2 dissensio et discordia; Bu divisio et discordia). — 8. Rt omittit. — 9. L M V2 etiam. — 10. B Bu L M V2 om. — 11. L V2 intercedebant. — 12. G; ceteri: procurabant. — 13. B Bu L M V2 autem; R V1 ergo legatus. — 14. V2 providens. — 15. B L om.: et soll. — 16. B moram maximam p. et. — 17. B Bu M V2 om. — 18. R V2 maximum pavebat (B Bu L pariebat) periculum. — 19. Rt Dei gratia. — 20. G; ceteri: abutebantur. — 21. Rt omittit. — 22. V2 om.; B Bu L R V1 nobis civitatem. — 23. M a nobis auferret; V2 offerrent. — 24. B sed his; L nam his. — 25. B Bu L R V1 fame; M Rt V2 inedia et fame. — 26. B Bu L R V1 adeo, ut in ea pauci remansissent, qui civitatem possent defendere. — 27. M Rt V2 valent. — 28. Rt defendere civitatem. — 29. M Rt V2 tamen (Rt vero) de nocte tam per terram quam; L cum die nocteque; B Sold. die nocteque. — 30. R V1 tam . . . tam. — 31. V1 R terram . . . aquam. — 32. L om.; B om.: pro p. s. — 33. Rt naves. — 34. Bu civitate. — 35. Rt paucos. — 36. L R V1 de suis; B tantum de suis; Rt vero. — 37. Bu R V1 omittunt: scilicet . . . ne quidem. — 38. M om. — 39. Rt omnibus. — 40. B Bu R V1 insultantes. — 41. L R V1 hostium. — 42. B Bu L R V1 eis: Rt civibus. — 43. M om. — 44. M nunciarent. — 45. L M Rt V2 autem. — 46. Rt medium; Bu R V1 igitur. — 47. Rt suis; R V1 sariantibus suis; B L conventientibus. — 48. M pervenit civitatis. — 49. L R V1 devenit. — 50. B Bu L R V1 autem. — 51. Rt omittit. — 52. Rt per fossatum ad; V2 ad fossatum ad. — 53. M ad primum fossatum ad. — 54. M Rt ad. — 55. L et portam ejusdem muri; Rt ad ejusdem muri ad portam erat.

accessus¹. Dominus² vero legatus cum³ scalis et asseribus⁴ pontem reparari⁵ jussit, et⁶ sic ad fossatum⁷ primi muri nostri transierunt⁸ accensoque⁹ igne vehementi juxta portam ipsam¹⁰ combusserunt. Demum¹¹ festinantes¹² per¹³ medios ignes trans-euntes inter duos muros se viriliter¹⁴ receperunt et¹⁵, accenso igne ad portam secundi muri, muro secundo¹⁶ scalas applicantes ascenderunt. Alii vero per medios ignes secunde porte¹⁷ ascenderunt¹⁸. Sarraceni vero, qui¹⁹ in civitate erant, in²⁰ stuporem et pusillanimitatem conversi et confusi²¹, dissoluti corde et²² concussi timore, confracti²³ viribus et de²⁴ defensione²⁵ desperantes modico conamine²⁶ restiterunt²⁷. Unde factum est, quod²⁸, nullis²⁹ ex³⁰ nostris interemptis³¹, paucis³² vulneratis leviter³³, de Sarracenis³⁴ pluribus, quam vellemus³⁵, interfectis, Dominus³⁶ in manus nostras miraculose traderet³⁷ civitatem³⁸; gloriam suam³⁹ alteri⁴⁰ non dedit, triumphum vero Sancte Romane Ecclesie⁴¹ et ejus legato⁴² tradidit. Quosdam vero ex nostris, qui propriam gloriam⁴³ querebant et jam contentiose⁴⁴ inter se age-

1. B accessurus; R V1 accesus. — 2. B Bu L R V1 Legatus vero cum suis (scalas B Bu om. sc.). — 3. L suis. — 4. Rt aliis. — 5. B Bu L R V1 jussit reparari; Rt V2 preparari precepit. — 6. M ut; B Bu L R V1 moxque transeuntes ipsam portam igne combusserunt. — 7. Rt V2 portam primi (Rt nostri) muri transierunt. — 8. M transirent. — 9. Rt accenso igni. — 10. V2 illam. — 11. L Rt V2 Deinde. — 12. B Bu R festinanter; L festinanter et; M festinantes et; V2 festinantur. — 13. Rt et. — 14. B Bu L R sese receperunt. — 15. L R V1 secundi muri porta succensa scalas; B primi porta succensa scalas; Bu et secundi muri porta accensa scalas. — 16. Bu V2 secundo muro; Rt omittit: muro secundo. — 17. M Rt V2 combuste. — 18. B Bu R V1 V2 transierunt (sic quoque Rt). Cives autem in stupore (Bu R stuporem) et (cordis om. B V2) pusillanimitatem conversi confracti. — 19. L om.: qui . . . erant. — 20. Rt cum stupore et pusill. — 21. V2 et. — 22. Rt omittit. — 23. M V2 confractis. — 24. V2 om. — 25. M sua. — 26. V1 cognamine. — 27. Rt resistentes. — 28. B Bu L R V1 ut. — 29. B L nullus. — 30. Bu L R V1 de. — 31. B L interemptus. — 32. M Rt V2 uno tantum (Rt autem) leviter (Rt omittit) vulnerato; Rt omittit: vulnerato . . . Deus noster. — 33. B Bu L R V1 paucis tantum (B Bu R tamen) leviter vulneratis. — 34. Bu L vero pluribus interfectis. — 35. R V1 om.: pl. vell. — 36. B Deus; Rt Deus noster Jhesus Christus miraculose. — 37. L M Rt V2 tradidit; B tradiderit. — 38. Rt in manus nostras; B L Igitur nonas (B nonis) Novembris, Salvatore mundi regnante, domino Petro, Albanensi episcopo, Apostolice Sedis legato solempniter vigilante, anno gracie M. CC. decimo nono capta est Damiatia absque dedicione, sine defensione seu violencia, sine depredacione vel tumultu, ut soli filio Dei evidens ascribatur victoria, qui populo suo ingressum in Egyptum inspiravit et ibidem vires ministravit. — 39. Rt omittit. — 40. V2 altius. — 41. Rt. Romane ecclesie; Bu L R V1 contulit. Quosdam (B L Quidam). — 42. V2 et christianitati. — 43. L Rt M gloriam propriam. — 44. B Bu L R V1 de spoliis et partitione civitatis inter se agebant.

bant de spoliis et partitione¹ civitatis, hac² gloria suo more³ privavit. Illuscente⁴ vero die, videns soldanus et exercitus ejus⁵ vexilla nostra super turres⁶ civitatis erecta ingenti dolore⁷, concussus cum dolore et merore fugiens⁸ castra sua⁹ cum ponte, quem fecerat super fluvium¹⁰, combussit sciens et pro certo cognoscens¹¹, quod¹² Dominus¹³ pro nobis¹⁴, reprobatis et confusis Sarracenis, pugnavit¹⁵. Cum enim mense¹⁶ Februario (5. Febr. 1219) in die¹⁷ festo¹⁸ Virginis Agathe¹⁹, in nonis ejusdem mensis²⁰, fluvium Nili, qui alio²¹ Gion nomine nuncupatur²², fugientibus Sarracenis, transiremus²³ et undique²⁴ civitatem Damiatam²⁵ tam per aquam²⁶, quam per utramque insulam²⁷ cingeremus, plus quam sexaginta²⁸ milia Sarracenorum²⁹ infra³⁰ muros³¹ inclusi remanserunt³². Post vero³³ novem menses, videlicet³⁴ mense Novembris (5 Nov.) in nonis³⁵ capta civitate, vix tria³⁶ milia Sarracenorum³⁷ invenimus, inter quos vix centum sani remanserant³⁸, qui possent defendere civitatem. Dominus enim³⁹ ulcere pessimo percussit inimicos nostros, evaginavit gladium suum post eos manu sua⁴⁰ a⁴¹ majore ad minimum et a sedente in solio usque ad mingentem ad parietem, in femoribus et posterioribus eorum illos percutiens opprobrium sempiternum dedit eis⁴² adeo, quod, cum ingrederemur civitatem, tot invenimus⁴³ mortuorum cadavera⁴⁴ super terram, quod pauci vivi,

1. Rt participatione. — 2. B R V1 (hac om. B) suo more gloria; L ac more suo gloria Dominus eos; V2 hanc gloriam. — 3. Rt more suo. — 4. B L namque. — 5. Rt quod ... erant. — 6. B Bu R V1 et moenia. — 7. B Bu L M Rt V1 V2 terrore. — 8. Rt fugientes. — 9. B Bu L R V1 om. (B castrum). — 10. B Bu M R Rt V1 quod super fluvium fecerat; L V2 que ... fecerat. — 11. Rt sciens; B Bu L R V1 certissime sciens, quod; M V2 sciens, quod. — 12. M Rt si. — 13. M Rt V2 per gloriam suam et prudentiam nostram nobis in proximo pascha multitudinem (Rt multitudo) peregrinorum miserit, quod totam terram Egypti (Rt Egypte) de facili optinemus (Rt obtinebimus, qua quidem obtenta et Sancte Romane ecclesie subjecta; explicit) et cognoscens, quod Dominus pro nobis. — 14. R V1 om.: pro nobis. — 15. B Bu pugnaverat. — 16. M V2 in. — 17. B Bu om. — 18. V2 Beate; L R Sancte; V1 Sancta. — 19. B L Agathe virginis. — 20. B Bu L R V1 omittunt: in ... mensis. — 21. G; ceteri: alio nomine Gyon. — 22. B Bu L R V1 dicitur. — 23. M transierimus; V2 terram sciremus. — 24. B autem. — 25. L R V1 V2 Damiate. — 26. B Bu L R V1 terram. — 27. L M obsidione. — 28. M V2 quadraginta. — 29. L R V1 Sarracenorum milia. — 30. B intra. — 31. V2 civitatis. — 32. B Bu L V1 remanserunt inclusi; R remanserunt civitatis inclusi. — 33. R V1 omittit; B Bu L M V2 novem vero. — 34. V2 scilicet. — 35. B Bu R V1 in (B ipsis) nonis videlicet (R om.: mensis) Novembris; M in nonis ejusdem mensis. — 36. B Bu L R V1 ex eis milia. — 37. B L omittit. — 38. B Bu L R V1 remanserunt sani. — 39. V2 vulnere pessimo; B Bu L R V1 pestilentia percutiens inimicos, gladium evaginavit post eos adeo, quod. — 40. M V2 omitt.: manu sua. — 41. M usque a. — 42. V2 illis. — 43. B invenerimus. — 44. L M cadavera mortuorum.

qui ¹ remanserant ² ex Sarracenis, tot mortuos sepelire non poterant, quod ³ foetorum et aëris corruptionem vix aliquis posset sustinere. Purgata ⁴ civitate, dominus legatus et ⁵ patriarcha cum ⁶ universo clero et ⁷ universo populo accensis candelis ⁸ luminaribus cum hymnis ⁹ et canticis, cum laudibus et gratiarum actione ¹⁰ in die purificationis Beate Marie (2. Febr. 1220) processionaliter ingressus est civitatem. Fecerat autem ¹¹ legatus parari ¹² maximam ¹³ basilicam, in qua ¹⁴ in honore Beate Marie virginis cum ¹⁵ lacrimis et magna populi devotione ¹⁶ celebravit, in qua etiam sedem archiepiscopalem instituit, multis etiam aliis infra ¹⁷ civitatis ambitum ¹⁸ constitutis ecclesiis, ejecto perfido Machometo, divinum officium diebus ac noctibus ¹⁹ ad honorem Dei et sanctorum ejus jugiter adimpletur, et ²⁰ in diversis ecclesiis diebus singulis a sacerdotibus in illis constitutis patri filius offertur. Invenimus autem in civitate pauca admodum ²¹ victualia, aurum ²², argentum ²³, pannos sericos cum vestibus preciosis et aliam multam suppellectilem ²⁴ reperimus ²⁵ in civitate ²⁶. Sed quoniam ²⁷ multi fures et latrones ²⁸ cupiditate excecati ²⁹ et nomine solo peregrini, Deo odibiles, domino legato non oboedientes sicut Achor (cf. Jos. VII, 1) in exercitu nostro admodum excecati ³⁰ tunc temporis erant, Sarraceni autem ³¹ maximam partem pecunie ³² partim ³³ in terra ³⁴ absconderant ³⁵, partim ³⁶ in fluvium projecerant, vix ad utilitatem communitatis ³⁷ quadringentorum milium bisantium ³⁸ precium colligere ³⁹ et inter nostros ⁴⁰ dividere potuimus. Idcirco murmur ⁴¹ et

1. MV2 omitt.; BBuLRV1 qui vivi. — 2. BBuLRV1V2 ob intollerabilem foetorem tot mortuos sepelire non poterant. Purgata. — 3. V2 quia. — 4. LRV1V2 autem. — 5. BLRV1 cum. — 6. BLRV1 et; LM et clero Acconensi cum candelis et luminaribus. — 7. R V1 omitt.: et . . . populo. — 8. V2 campanis; BBuLMRV1 et. — 9. R hymnis. — 10. R actionibus. — 11. G; ceteri: Dominus. — 12. MV2 preparari. — 13. BL magnam. — 14. BBuLRV1 ad beate virginis honorem cum magna. — 15. L devocione; BBu magna populi devocione. — 16. M devocione magna, populo circumstante; V2 devocione magna populi. — 17. B intra. — 18. BBuL ambitum civitatis. — 19. RV1 noctibus. — 20. BBuLRV1 omittunt: et . . . offertur. — 21. LMRV1 valde; BBuL valde pauca. — 22. G; ceteri: vero et. — 23. BuMV2 et. — 24. R supelectilem. — 25. V1 repperimus. — 26. BBuLRV1 omittit. — 27. LV2 quum. — 28. MV2 raptores; BBuLMRV1 et solo nomine peregrini. — 29. RV1 cecati. — 30. BBuLRV1 omittunt: admodum cecati; BBuLMV2 in exercitu nostro (om. L supra modum) tunc temporis erant (om. BBuL maledicti homines). — 31. BBu omitt.; RV1 etiam; M vero. — 32. LRV1 pecunie partem. — 33. BBuRV1 omittunt. — 34. MV2 terram. — 35. V2 absconderunt. — 36. BBuLRV1 et in aqua projecerunt. — 37. G communicatis; LV2 comitatis. — 38. BBuLMV2 bizantium; RV1 bizantinorum. — 39. RV1 potuimus et inter . . . dividere. — 40. MV2 nos. — 41. B nimirum; V2 murimus.

et scandalum non modicum¹, rixe et contentiones exorte sunt in populo insipienti et indisciplinato. De captivis² vero Sarracenis, quos in civitate reperimus³, quadringentis melioribus⁴ et ditioribus retentis, ut captivos nostros facta commutatione⁵ cum⁶ ipsis recuperare possemus⁷, alios omnes, eo quod sumptuosum esset nimis⁸ tot homines pascere, vendidimus christianis, ut servirent eis in perpetuum, exceptis parvulis, quos ego cum labore magno et expensis⁹ feci reservari. Quibus baptizatis plusquam quingenti, ut credo¹⁰, post baptismum ad Dominum¹¹ primitie Deo et agno transierunt; hii sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati¹², virgines enim sunt et secuntur agnum, quocunque ierit (Apoc. XIV, 4). Alios autem preter illos, quos retinui¹³, quibusdam¹⁴ amicis meis¹⁵, ut eos nutrarent¹⁶ in litteris sacris¹⁷ et ad cultum Dei imbuerent, commisi¹⁸. De consensu vero peregrinorum dominus legatus dominium civitatis cum pertinentiis suis¹⁹ ad ampliationem regni Hierusalem²⁰ regi²¹ Hierusalem²² contulit in perpetua possessione²³, domos vero civitatis cum quibusdam turribus²⁴ secundum varias nationes, qui ad hoc²⁵ electi fuerant, diviserrunt²⁶ peregrinis²⁷. Erant autem in ambitu primi muri viginti et²⁸ octo turres majores, exceptis minoribus, quorum²⁹ munimine³⁰ inexpugnabilis erat civitas, nisi³¹ eam Dominus³² miraculose populo³³ tradidisset³⁴ christiano. Non³⁵ solum³⁶ illam, sed et³⁷ civitatem Thaneos cum castro adjacente octo turres inexpugnabiles habente, quod ex nulla parte potest³⁸ obsideri, non minori³⁹ miraculo, ut dicunt⁴⁰, Dominus⁴¹ nobis subjectit. Civitas autem Thaneos cum ejus⁴² diocesi⁴³ sub Damiana metropoli continetur. In⁴⁴ his omnibus Dominus gloriam suam alteri non dedit (cf. Psalm. CXIII, 9)⁴⁵, sed ne tamen⁴⁶ trium-

1. B Bu L R V1 omittunt: non modicum. — 2. B Bu R V1 captis. — 3. M V2 cepimus. — 4. M de melioribus. — 5. V1 communicatione. — 6. B Bu R V1 pro. — 7. R V1 et. — 8. R V1 vivos. — 9. V2 expenso. — 10. B L omittunt: ut credo; R V1 ut credo, quingenti. — 11. M V2 omittunt: ad Dominum. — 12. M V2 etc., sequentia omittunt . . . Alios. — 13. M retinimus. — 14. V2 quibus. — 15. B Bu M V2 commisi. — 16. B juverent. — 17. B Bu L R V1 et sacris litteris. — 18. M V2 destinavi. — 19. G; ceteri omittunt. — 20. L R V1 Jherosolimitani regni. — 21. G regem. — 22. B Bu R V1 Jerosolimitano in possessionem perpetuam contulit. — 23. L in perpetua possessione contulit. — 24. M tractibus. — 25. M Elam (!). — 26. L V1 dimiserunt. — 27. G peregrini. — 28. M V2 omittunt. — 29. B quarum. — 30. L enim. — 31. L tamen. — 32. B Bu R V1 Dominus eam. — 33. L suo. — 34. G traderet. — 35. B Bu L R V1 Nec. — 36. L M V2 autem. — 37. B L omittunt. — 38. B posset. — 39. L R V1 V2: ut dicunt, miraculo nobis Dominus subjectit. — 40. B dicitur. — 41. B Deus. — 42. B Bu L R V1 sua. — 43. L R V2 dyocesi. — 44. B Bu L R V1 abhinc sequentia omittunt usque: sed. — 45. V2 gloriam suam alteri vero non dedit Dominus. — 46. G; ceteri omittunt.

phum ¹ multitudini nostre vel viribus humanis possemus ascribere, ut humiliaremur ² et ³ cum propheta Domini ⁴ confiteremur: non in arcu meo sperabo et gladius meus non salvabit me (Psalm. XLIII, 8), Dominus mortificat ⁵ et vivificat, deducit ad inferos et reducit, qui pauperem facit et ditat ⁶, qui humiliat et subleuat (1 Reg. II, 6), multis tribulationibus ⁷ et variis persecutionibus ad purgationem peccatorum et majorem coronam ⁸ electorum, antequam ⁹ nobis civitatem traderet ¹⁰, permisit affligi populum suum ¹¹.

Cum ¹² enim in ¹³ multitudine magna tam equitum quam peditum die quodam ¹⁴ nostri ¹⁵ exirent ¹⁶ (29. Aug. 1219) ad pugnam tanquam nichil timentes, sed in fortitudine sua ¹⁷ confidentes, non posuerunt ¹⁸ Deum ante conspectum suum, non cum lacrimis ¹⁹ et devotione, sed cum pompa et elatione, multi tamen ²⁰ propter lucrum et commodum ²¹ temporale, contra hostes perrexerunt. Soldanus ²² vero, qui prius frequenter ²³ per experientiam didicerat, quia ²⁴ pauci ex ²⁵ nostris, dum Deum ponerent ²⁶ adiutorem suum, multos ex suis absque magna difficultate superassent, ausus est non ²⁷ exercitum nostrum expectare, sed paulatim nostris ²⁸ cum tentoriis suis subsequentibus et omni supellectili sua fugiendo cedebat. Cum autem fossatum, infra ²⁹ quod soldanus castra sua ³⁰ construxerat ³¹, exercitus noster pervenisset, paululum ³² tanquam fessi ³³ ex itinere nostri subsequentes ³⁴ pausaverunt. Tunc ³⁵ nimirum in modum inimicis nostris ³⁶ insequentibus, quidam ex nostris terga verterunt, non fugati fuge-

1. B Bu L R V1 viribus nostris vel nostre multitudini possemus. — 2. R V1 humiliaremur. — 3. V2 ut. — 4. M omittit; R V1 divino. — 5. B Bu L R V1 omittunt sequentia usque: qui. — 6. V2 omittit: et ditat. — 7. B Bu L R V1 omittunt sequentia usque: ad. — 8. V2 confirmationem. — 9. L R V traderet civitatem. — 10. B Bu R V1 populum (L prophetam!) suum permisit affligi. — 11. M V2 Inimici vero nostri sunt exaltati super nos, sicut scriptum est: Ante ruinam exaltatur cor. — 12. B Bu R V1 Dum. — 13. B L omittunt. — 14. M V2 quodam die. — 15. L R V1 contra soldanum exirent. — 16. V2 omittit. — 17. R V1 sua fortitudine. — 18. M V2 proposuerunt; B Bu L proponentes; R V1 ponentes. — 19. B Bu L R V1 humilitate, sed cum superba elatione (R M superbia et elatione) propter. — 20. L R V1 etiam. — 21. Bu L R V1 omittunt: et commodum. — 22. B Bu L R V1 qui primus. — 23. B L omittit. — 24. G; ceteri: quod. — 25. L de. — 26. B ponunt; L R V1 V2 ponerent Deum. — 27. L V2 non ausus est; R V1 non est ausus exercitum. — 28. B Bu R V1 nostris subsequentibus cum omni; L subsequentibus cum supellectili; M V2 nostris subsequentibus cum tentoriis suis et. — 29. B intra; ceteri: infra fossatum, quo. — 30. V1 omittit. — 31. G; ceteri: cinxerat. — 32. B paulisper; L paulatim. — 33. B tunc nostri subsistentes pausaverunt. — 34. B L R V1 V2 subsistentes. — 35. B Bu L R V1 quod dictu mirum est, inimicis necdum insequentibus nostrorum quidam terga vertentes non fugati fugerunt. — 36. M V2 nondum.

runt. Quod videntes quidam ex nostris militibus corde constantes et de fuga nostrorum¹ admirantes et mirabiliter² dolentes, ut a posteriori³ exercitum custodientes⁴, ordinate consertis aciebus secundum ordinis⁵ militaris disciplinam paulatim⁶ subsequebantur, ut⁷ sic⁸ absque⁹ dampno posset¹⁰ reverti exercitus. Ubi¹¹ quidam¹² impetum subsequendum Sarracenorum, qui nostrorum¹³ equos sagittis vulnerabant, sustinere nolentes¹⁴, relictis sociis¹⁵, pauci multos invaserunt¹⁶ Sarracenos. Ex quo factum est, ut¹⁷ in illo die, prius quam ad castra nostra¹⁸ pervenerimus, plusquam mille ex¹⁹ nostris amisimus²⁰, quibusdam gladio interfectis, aliis²¹ captis, equis²² suis vulneratis, vel²³ pre dolore deficientibus, multis etiam ex²⁴ peditibus propter estam solis²⁵ extinctis. Quidam etiam²⁶ solo timore justo licet²⁷ occulto Dei iudicio in insaniam²⁸ conversi exspiraverunt. In²⁹ illa³⁰ plus quam ducentos milites amisimus, quibusdam interfectis, aliis³¹ in captivitatem³² ductis. Capti fuerunt³³ viri nobiles³⁴ electus Belluacensis et frater ejus Andreas de Nantolio³⁵, Johannes³⁶ de Arciato³⁷, miles strenuus³⁸, Andreas de Espesse³⁹, Galterus⁴⁰, camerarius regis Francie⁴¹, et filius ejus vicecomes Bellimontis⁴², frater⁴³ Andegavensis episcopi⁴⁴, Odo⁴⁵ de Castellione et multi alii⁴⁶, et⁴⁷ multi⁴⁸ ea die⁴⁹ coronati⁵⁰ feliciter⁵¹ ad Dominum migraverunt⁵². Ego vero die illa⁵³ absque armis cum cappa et superlicio⁵⁴ cum domino legato et patriarcha, qui sanctam crucem ferebat⁵⁵, exieram, et non placuit Domino⁵⁶ cum suis martyri-

1. B Bu L R V 1 suorum. — 2. B Bu L R V 1 nimirum. — 3. V 2 ad posteriora. — 4. L R V 1 custodirent ordinate cum certis (L R V 2 consertis). — 5. B et militarem. — 6. B omittit. — 7. M V 2 et. — 8. M scilicet. — 9. G; ceteri: magno. — 10. G; ceteri: reverti possent. — 11. M V 2 Nisi. — 12. G; ceteri: ex nostris. — 13. V 2 nostros. — 14. B L non valentes. — 15. M R V 1 V 2 sociis invaserunt; B Bu L evaserunt. — 16. G invaderent. — 17. G omitt.; B in primo. — 18. M omittit. — 19. M a. — 20. B Bu R V 1 amitteremus. — 21. B Bu L R V 1 quibusdam. — 22. B Bu R V 1 eorum (om. L vel). — 23. M et; L ut. — 24. V 2 omittit. — 25. M V 2 siti. — 26. M omittit; V 2 ex. — 27. M sed. — 28. R V 1 infamiam. — 29. R V 1 Ibi etiam. — 30. L M Illo autem die; B In primo bello; V 2 Illo autem bello. — 31. L M V 2 vero. — 32. M captivitate. — 33. B Bu L R V 1 sunt autem; V 2 autem fuerunt. — 34. M V 2 nobiles viri. — 35. M V 2 Nantuel; R V 1 Nantolio. — 36. M V 2 dominus J. — 37. B Bu R V 1 Arciaco; V 2 Arches; M Arthies. — 38. M V 2 dominus A. — 39. L R V 1 Espeisse; M Espoisse; V 2 Espouse. — 40. M V 2 Dominus; M Gualterius. — 41. L R V 1 regis Francie camerarius. — 42. L Bellomonte; M V 2 de B. — 43. M V 2 domini. — 44. R V 1 et. — 45. M Dominus O.; G Rt V 1 omittunt. — 46. R V 1 multi autem die illo coronati sunt; B L quos longum esset enumerare. Multi. — 47. L M V 2 omittunt. — 48. L M autem; V 2 vero. — 49. L M V 2 die illo. — 50. V 2 et. — 51. V 2 omittit. — 52. M migraverunt. — 53. R V 1 illo. — 54. L M R V 1 V 2 superpellicio. — 55. G ferebant; Bu ferebat crucem. — 56. B V 2 Deo.

bus¹ indignum et miserum me² vocare, sed adhuc voluit me ad laborem et dolorem reservare³. Multis⁴ aliis tribulationibus Dominus nostram compressit⁵ superbiam. Naves enim nostras cum scalis ex parte fluminis muro⁶ civitatis frequenter applicantes⁷ sumus repulsi⁸, Sarracenis ignem grecum projicientibus et bellicis machinis, que petrarie⁹ dicuntur, lapides jaculando¹⁰ quosdam ex nostris interficientibus. Ex parte vere terre cum labore et expensis¹¹ fodientes, aquis fossati impredientibus, nichil profecimus¹². Cum autem bellica quedam instrumenta, que catos¹³ nuncupant, versus muros¹⁴ civitatis¹⁵ traheremus, et¹⁶ ignem grecum copiose projicientes Sarraceni, multis¹⁷ ex nostris vulneratis, illa combusserunt. Multi¹⁸ etiam, nobis¹⁹ invitis et²⁰ ignorantibus, quandoque²¹ ex²² parte terre, quandoque²³ sub aquis per fluvium civitatem ingredienti²⁴ non modicum his²⁵, qui in civitate²⁶, conferebant solatium. Nostri vero rete magnum²⁷ ex transverso fluminis protendentes facti²⁸ piscatores hominum (Marc. I, 17) transeuntes²⁹ Sarracenos capiebant³⁰. Jam³¹ omnibus attemptatis, quid amplius faceremus, vix excogitare potuimus³². Longe enim fortior erat civitas³³, antequam caperetur, quam in principio obsidionis³⁴. Dominus autem³⁵ sibi soli³⁶ victoriam reservabat, meritum³⁷ autem nostrorum³⁸ laboribus non negabat. Confidimus autem³⁹ in ipso⁴⁰, qui nobis⁴¹ portas Aegypti aperuit miraculose, quod⁴² christianorum imperio⁴³ residuum⁴⁴ subjiciet Aegypti tenebras illuminando et in orbis⁴⁵ terre ecclesiam suam dilatando. Vos autem sine intermissione orate pro exercitu Jesu Christi, ut in terra promissionis vinea Domini propagetur, ecclesie reparentur, infideles ejiciantur, fides restauretur, ut edificentur muri Hierusalem⁴⁶, quos inimici

1. R martiribus. — 2. B L R V1 miserum me et indignum. — 3. B L R V1 ad laborem et dolorem voluit reservare. — 4. L et; Bu M R V1 V2 etiam. — 5. L R V1 repressit. — 6. B medio. — 7. L M applicantes frequenter. — 8. G; ceteri: repulsi sumus. — 9. R pararie. — 10. G inculando. — 11. G; ceteri: magnis. — 12. M V2 fecimus. — 13. V1 cartos; L V2 catos. — 14. B nostros. — 15. B L R V1 omittunt. — 16. R V1 omittunt. — 17. G multi. — 18. M Multis. — 19. B Bu L R V1 nobis etiam. — 20. M V2 vel. — 21. L V2 quinque. — 22. L sub. — 23. L V2 quinque. — 24. B L ingrediebantur. — 25. R V1 is. — 26. B Bu L M R V1 erant in civitate, ferebat (B conf.). — 27. L R V1 magnum rete. — 28. V1 scilicet. — 29. B Bu L R V1 omittunt. — 30. B Bu L R V1 prendebant. — 31. B Bu L R V1 vero. — 32. B Bu L R V1 valebamus; M valeremus. — 33. B Bu L R V1 V2 paulo antequam. — 34. L R V1 obsidionis principio. — 35. B enim. — 36. M V2 omittunt. — 37. B Bu L R V1 premium. — 38. B nostris. — 39. B enim. — 40. L R V2 Christo. — 41. R V1 V2 portas nobis Aegypti miraculose aperuit; L M miraculose nobis aperuit. — 42. L V2 que. — 43. L imperium. — 44. M V2 subsidium. — 45. B Bu L R V1 fines; M in fines orbis tere. — 46. R V1 Jherosolima.

nostri subverterunt¹. Tunc acceptabis² sacrificium justicie, oblationes et holocausta, et adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus³ (Psalm. CXXXI, 7). R., prior Sancti Michaelis, reddidit⁴ se religioni fratrum minorum⁵, que religio valde multiplicatur per universum mundum, eo quod expresse⁶ imitantur formam primitive ecclesie⁷. Hec tamen⁸ religio valde periculosa nobis⁹ videtur, eo quod non solum perfecti, sed etiam juvenes et imperfecti, qui sub conventuali disciplina aliquo tempore¹⁰ artari et probari debuissent, per universum mundum bini et bini dividuntur. Magister¹¹ illorum¹², qui ordinem illum instituit, cum¹³ venisset in¹⁴ exercitum nostrum, zelo fidei accensus ad exercitum Sarracenorum¹⁵ pertransivit et, cum multis diebus Sarracenis verbum Dei predicasset¹⁶, modicum profecit¹⁷. Soldanus autem¹⁸, rex Aegypti, ab eo¹⁹ petiit, ut²⁰ Domino supplicaret²¹, quatenus²² religioni, que magis Deo placeret, divinitus inspiratus²³ adhereret. Eidem predicte²⁴ religioni tradidit se Colinus Anglicus, clericus noster, et alii duo de sociis nostris²⁵, scilicet magister²⁶ Michael et dominus Mattheus, cui curam ecclesie Sancte Crucis²⁷ commiseram; cantorem et Henricum et alios quosdam²⁸ vix retineo²⁹.

b. Ego autem jam³⁰ debilis et confractus³¹ corde in pace et tranquillitate vitam meam finire desidero³². Misimus vobis duos parvulos de incendio Babylonio extractos cum quibusdam pannis sericis et litteris aliis. Ostendite litteras abbati de Villari. Valet!

c. Numerus³³ bellatorum, qui erat in civitate Damiate, XLV

1. B Bu L R V1 omittunt sequentia usque ad: pedes ejus, et legunt: Salutant vos socii (L nostri) et amici nostri: O (L Johannes) de Dinanto (R Dinando) J. (L omittit) de Cameraco, cantor (V1 camor) noster, Henricus, senescalcus (V1 senestalcus) ecclesie nostre, dominus Reinerus prior. — 2. M V2 acceptabit. — 3. Quae sequuntur, abhinc desunt in M et V2, quibus continentur, quae nota c. supra signavimus. — 4. L R V1 tradidit. — 5. L R V1 minorum fratrum. — 6. L V1 expressi. — 7. B L R V1 et (L per omnia) vitam apostolorum (BL magnum). Sequentia usque . . . Magister B omittit. — 8. V1 tum. — 9. R V1 nobis periculosa. — 10. R V1 omittunt: aliquo tempore. — 11. B Bu L R V1 vero. — 12. Bu L fratrum frater Franciscus nominatur, qui adeo amabilis est, ut (L et) ab omnibus hominibus veneretur (L veneratur). Cum venisset. — 13. V1 omittit. — 14. R V1 ad. — 15. B Bu R V1 hostium nostrorum pertransire (B perire) non timuit. — 16. BL et cum. — 17. R V1 parumper fecit. — 18. BL Tunc soldanus; R V1 Tum s.; Bu soldanus tamen. — 19. B Bu L R V1 secreto. — 20. B Bu L R V1 pro se. — 21. BL supplicasset. — 22. V1 quotus. — 23. L spiratus. — 24. BL omittunt. — 25. BL omittunt. — 26. B Bu L R V1 omittunt. — 27. BL omittunt. — 28. L quos. — 29. Abhinc sequentia desunt in G, sed extant in B Bu L R V1. — 30. B om. — 31. B contractus. — 32. BL desidero finire. — 33. M Noveritis.

milia in prima obsidione illius preter parvulos, decrepitos et mulieres, qui fuerunt XXXV milia computati, et preter CCCC bellatorum, qui missi fuerunt a soldano ad succursum Damiate de nocte per terram, quos fere omnes in manibus suorum¹ fidelium ad honorem sui nominis miraculose conclusit (cf. 1 Reg. XXVI, 8), quia, dum per castra nostra ingrederentur, ut infra civitatem reciperentur, nostri eos perceperunt et C et XXXVIII ex eis interfecerunt, et circiter XXX ad exercitum soldani retroversi sunt, residui vero sese infra civitatem receperunt.

VII. 18. April 1221. 1. Editiones: a) totius epistolae in Giles, Incerti auctoris de rebus in bello s. gestis, Londini 1846, p. 40—60, b) majoris partis, chartis exceptis, in d'Achery, Spicileg. (ed. I) VIII, p. 373—383; (ed. II) III, f. 590—592 (A), c) primae chartae in Ann. de Dunstapl. ed. Luard III (D), p. 69—74, Eccardus, Corp. hist. m. aevi II, p. 1451—1452, d) utriusque chartae (ed. St. Genois) in Mém. de l'acad. de Bruxelles XXIII, 1849, p. 19—26 et (ed. Zarncke) in Abhandl. der K. Sächs. Gesellschaft d. Wissensch., Leipzig, XIX, 1876, p. 45—58. — 2. Codices, quorum praebent: a) totam epistolam: codex Gandensis (G, qui textui nostro subest utpote optimus), No. 554; codex Bruxellensis (Br.), Nouv. Série II, No. 1146 (olim Cheltenham No 4278), s. XIII, fol. 191—197; codex Grays Inn (Gr, unde hausit Giles) manuscr. 14, art. X, f. 113sqq.; codex Burneyanus (B), No. 351, fol. 246—257, cui simillimi: Lugdunensis (L) vel Vossianus, No. 95, f. 16—23 et Romanus (R) vel Reg. Christ., No. 547, f. 78—82, b) majorem partem, chartis exceptis, codex Parisiensis (P), No. 5152 A, f. 27^asqq., quem impressit d'Achery; c) primam chartam codex Citicensis (Z) offert, quo et Zarnckius usus est. Hos omnes primi vel denuo contulimus.

a. Dei gracia illustri duci Austriae J(acobus), divina permissione Achonensis ecclesie minister indignus, sic transire per bona temporalia, ut non amittamus eterna². — b. Viris venerabilibus et in Christi carissimis fratri Waltero, Villariensi abbati, et magistro Johanni de Nivella et fratribus suis de Ognies ceterisque amicis suis in partibus illis commorantibus Jacobus, divina permissione Achoriensis ecclesie minister indignus, eternam in Domino salutem³. — c. Viris venerabilibus et in Christo carissimis Stephano decano et Philippo cancellario Parisiensibus et

1. M eorum. — 2. G. — 3. B L R.

aliis universis magistris et scholaribus in civitate Parisiensi com-
morantibus J(acobus), divina permissione Aconensis ecclesie minister
indignus, talenta sapientie et scientie Domino cum usuris repor-
tare¹. — d. Jacobus, divina misericordia Aconensis episcopus,
omnibus amicis suis salutem in Christo². — e. Sanctissimo Patri
ac Domino H(onorio III), Dei gracia summo pontifici, J(acobus),
divina permissione Aconensis ecclesie minister indignus, tam de-
bitam quam devotam cum osculo pedum reverentiam³.

Postquam divine⁴ propiciacionis munificencia⁵ servorum suo-
rum diuturnos⁶ et⁷ multiplices miserata labores Damiate civi-
tatem, LX⁸ milibus pugnatorum infra⁹ civitatem¹⁰ absque gladio
et pugna¹¹ interemptis, in manus Christianorum tradidit et Tha-
neos castrum¹² inexpugnabile¹³, fugientibus impiis¹⁴ Sarracenis,
nemine persequente, subjecit¹⁵ Christicolis, succedentibus¹⁶ pro-
speris multi ex nostris tantorum beneficiorum immemores et¹⁷
ingrati Dominum ad iracundiam provocaverunt (Deut.
IX, 18)¹⁸ variis criminibus animas suas obligantes et¹⁹ maxime
spoliis paganorum et thesauris civitatis, furto et rapina communi-
tatem²⁰ exercitus²¹ defraudando. Quibus iratus Dominus exemplo
Achor (Jos. VII, 18—26), qui de anathemate²² furtive retinuit,
ulcione manifesta in mari et in terra eos periclitari permisit,
quibusdam eorum a Sarracenis captivatis²³. Alii autem²⁴ pec-
uniam per sacrilegium retentam²⁵ cum aleis et meretricibus
luxuriose vivendo turpiter consumpserunt²⁶, et illa²⁷ sordida preda
bonos eventus²⁸ non²⁹ habuit, sed³⁰ miseris possessoribus suis
vinculo³¹ excommunicacionis³² innodatis fuit in laqueum (cf.
Psalm. LXVIII, 23) et³³ ruinam et cum eis³⁴ pecunia eorum³⁵
fuit³⁶ in perdicionem, aliis³⁷ mari submersis, aliis mutuo a se
invicem interfectis. Ita ista³⁸ autem tempestate et tenebroso
tempore falsi nominis³⁹ peregrini supra modum corruperant

1. Gr. — 2. Br. — 3. AP. — 4. G diem. — 5. AP miri-
ficencia; R diu. — 6. B diutinos. — 7. AP atque. — 8. AP XL. —
9. B L R intra. — 10. AP muros. — 11. Gr pugne. — 12. A B Br Gr
L P V castrum T. (AP Thaneir, B L R Thaneos, Br Gr Taphneos). —
13. Gr inexpugnabilem. — 14. B L R omittunt; AP Saracenis impiis. —
15. Br subjecta. — 16. Br succedentibusque; Gr secedentibus. — 17.
B L R omittunt: immemores et. — 18. B L R ad iracundiam Dominum
provocaverunt. — 19. B L R omittunt. — 20. Gr communia; B L R
comitante. — 21. B L R Dei. — 22. A B Br Gr L P R Jericho. — 23. A
B Gr L P R aliis mari submersis (Gr mersis), aliis mutuo a se interfectis
(B Br L R a se mutuo interfectis). — 24. B L R vero. — 25. P reten-
dam. — 26. A consumserunt. — 27. A B Br Gr L P R ita. — 28. AP
eventus bonos. — 29. Gr omittit. — 30. P set. — 31. Gr vinculis. —
32. AP excommunicacionis vinculo. — 33. A Br Gr P in. — 34. Br
fuit. — 35. Br R omittunt. — 36. B Gr L R omittunt. — 37. A B Gr L
P R omittunt: aliis . . . interfectis. — 38. A B Br Gr L P R illa. — 39.
L nobis.

vias suas (Genes. VI, 12) corruentes¹ de peccato in peccatum², divino timore postposito, et qui in sordibus erant, adhuc sordescabant (Apoc. XXII, 11) passim luxuriantes commessationibus³ et ebrietatibus vacantes⁴ invicem mordentes atque⁵ invicem detrahentes, sediciosi, profani⁶ et proditores Christi negocium⁷ maliciose perturbantes et Christi⁸ exercitus⁹ impediens promotionem, prelati autem neque¹⁰ obedienciam neque ullam¹¹ exhibebant¹² reverenciam, sed gladium ecclesiasticum contemnent¹³ excommunicationis vilipendentes¹⁴ sentencias¹⁵. Rex autem Jerusalem¹⁶ cum omnibus fere militibus suis exercitum deseruit, magister templi cum majori parte suorum fratrum¹⁷ recessit¹⁸, omnes¹⁹ Francigene milites fere abierunt, dominus autem²⁰ patriarcha nobiscum noluit in exercitu remanere²¹. Omnes autem²², qui de Cypro²³ erant, nos reliquerunt²⁴, generaliter fere omnes²⁵ orientales tam prelati quam milites seculares²⁶ absentes erant, exercitu²⁷ peregrinorum ante Damiatam in magno²⁸ periculo permanente²⁹. Tanta autem³⁰ paupertate omnes fere milites nostri attenuati fuerant, quod in toto exercitu quatuor vel quinque vix reperiri poterant³¹, qui de suo in³² Christi servicio valerent³³ sustentari³⁴, presertim quum³⁵ nec reges, nec principes³⁶, nec aliqui³⁷ potentes in exercitu remansissent³⁸, excepto comite Mattheo de regno Sicilie, qui milites, quotquot³⁹ poterat, propriis expensis retinebat⁴⁰. Dominus autem legatus de eleemosynis⁴¹ communitatis⁴², quibus poterat, providebat. Nostri autem⁴³, quia pauci erant et⁴⁴ cum multitudine Sarracenorum⁴⁵ secure congregari non poterant⁴⁶, infra licias et fossata sua⁴⁷, ut civitatem

1. Br. corruendo. — 2. L pactum in pactum. — 3. A P comessationibus. — 4. LR et. — 5. B omittit; L et. — 6. A B Br Gr L P R prophani. — 7. Gr malitiose negocium perturbantes et. — 8. A christiani. — 9. B L R exercitus Christi promociionem impediens. — 10. B L R nullam. — 11. B nec; L R nullam. — 12. Gr exhibuerunt. — 13. Gr L R contempnent. — 14. A B Br Gr L P R vilipendebant. — 15. Br Gr sentenciam. — 16. L R Jheruzalem. — 17. A B Br Gr L P R fratrum suorum. — 18. B L R omittit. — 19. Gr enim; Br fere; A P fere milites; B L R omnesque fere. — 20. B L R eciam; Br vel. — 21. Gr in exercitu noluit remanere. — 22. B L R quoque. — 23. Gr Cipro. — 24. A B Gr L P R et. — 25. A B Gr L P R omnes fere (B omnes fere generaliter) orientales generaliter. — 26. B L R omittunt. — 27. Gr in exercitu. — 28. Gr maximo. — 29. A B Br Gr L P R remanente. — 30. Gr siquidem. — 31. B L R vix poterant reperiri. — 32. L R omittunt. — 33. B L R sustentari valerent. — 34. A P sustentari. — 35. A B Br Gr L P R cum. — 36. A omittit: nec principes. — 37. A B Br Gr L P R alii. — 38. Gr remanserunt. — 39. B L R omittunt: quotquot ... poterat. — 40. B L R retinebat. — 41. Gr L R elemosinis. — 42. Gr communicatis. — 43. Gr ergo; A B Br L P R igitur. — 44. B L R omittunt. — 45. B L R multitudine Saracenorum. — 46. B L R sed. — 47. B L R sita; A P licias confossati suam.

custodirent, morabantur¹. Soldanus autem Egypti cum exercitu suo itinere fere unius diei² a civitate Damiate remotus castra sua in insula quadam collocaverat, per exploratores suos³, impios Christianos, qui⁴ in exercitu nostro⁵ pretio conducti latitabant, nobis multo⁶ insidiando captansque opportunitatem, si⁷ nostris ex⁸ aliqua parte posset aliquas inferre molestias, vel per aliquos viros Belial (Judic. XIX, 22), profanos⁹ Christianos, inter nostros posset discordiam¹⁰ seminare¹¹. Plerumque autem¹² hi¹³, qui in¹⁴ insidiis latitabant Sarraceni, aliquos ex nostris¹⁵ exeuntes¹⁶ ducebant captivos vel eis capita abscidebant¹⁷; pro quolibet¹⁸ enim Christianorum capite¹⁹ soldanus Egypti²⁰ sponderat eis certam pecuniam. Nostri autem versa vice²¹ de suis paucos eciam²² aliquando capiebant; ipsi namque²³ inermes et expediti velut capreoli celeriter fugiebant²⁴, in lacubus paludosis²⁵ sese recipiebant²⁶. De nostris autem²⁷ militibus et turcopolis, qui quandoque²⁸ longius ab exercitu necessitate aliqua²⁹ equitabant pro lignis deferendis vel graminibus³⁰ colligendis, equis eorum sagittis vulneratis, aliquos eorum quandoque³¹ detinebant. Nostros³² quoque pariter conglobatos³³ et in unum collectos nunquam³⁴ in congressu expectare³⁵ audebant, nisi³⁶ longe plures nostris fuissent. Aliquando autem arte fugam³⁷ simulantes aliquem³⁸ de nostris indiscipline subsequentem includentes capiebant. Nostris autem pariter redeuntibus Biduini³⁹ eorum habentes equos⁴⁰ agiles posteriores a longe sequebantur⁴¹ captantes opportunitatem⁴², si forte aliquem ex nostris ab aliis

1. A P commorabantur. — 2. Gr L R unius diei fere. — 3. B L G suos exploratores. — 4. G omittit. — 5. A suo. — 6. A B Br Gr L P R multipliciter. — 7. A B Gr L P R si ex alia parte nostris posset (A P possit) aliquas (B omitt.) inferre molestias. — 8. Br extra aliqua parte nostris posset. — 9. A B Gr L P R prophanos. — 10. A B Gr L P R discordias. — 11. R seminare discordias. — 12. Gr vero. — 13. Gr P hii. — 14. A B omittunt. — 15. Br incaute. — 16. B L R exeuntibus captivabant vel. — 17. A abscidebant. — 18. L R cujuslibet; B cuilibet. — 19. A B Gr L P R christianorum capite. — 20. Gr certam sponderat eis (A B L P R eis sponderat) pecuniam; Br eis certam sponderat. — 21. Gr vice versa. — 22. A B Br Gr L P R tamen. — 23. A B Br L P R enim. — 24. B L R et. — 25. R palisosis. — 26. A B Br Gr L P R recipientes. — 27. B L R omittunt. — 28. B L R quicunque. — 29. B L R utpote pro lignis deferendis vel graminibus colligendis equitabant. — 30. Gr gravaminibus. — 31. A B Gr L R omittunt. — 32. B L R omittunt; Br. nos autem pariter. — 33. B L R conglobatos autem pariter; Gr Nostros autem conglobatos pariter. — 34. Gr numquam; B L R omittunt. — 35. B L R non. — 36. B L R omittunt; nisi ... fuissent. — 37. B L R fugam arte simulantes. — 38. Br aliquando ... subsequentes. — 39. A B Gr P Bedewini; L Bede Winicorum; R Beduinorum. — 40. Gr eos. — 41. Gr. sequebantur a longe. — 42. Gr oportunitatem.

incaute recedentem detinere valerent. Sed¹ et eorum arcarii² a parte posteriori recedentium equos vulnerantes quandoque³ de⁴ nostris aliquos detinebant⁵. Ex quo factum est, quod plures quam tria millia Christianorum apud Alexandriam et Cayrum⁶ et Damascum capti teneantur⁷ in vinculis, quorum quidam a piratis⁸ Sarracenorum in mari fuerunt capti, alii in prelio fuerunt⁹ detenti, alii, dum pabulatum exirent, captivati¹⁰, multi autem ex pauperibus, dum in lacu quodam non multum a castris nostris remoto incaute¹¹ piscarentur, vel in ipsius maris¹² litore a nostris longius recedentes¹³ ab¹⁴ hostibus in insidiis latentibus¹⁵ retenti abierunt¹⁶ in captivitatem ante faciem subsequēntis.

Quodam autem die cum milites¹⁷ et turcopoli nostri cum preda magna tam paganorum¹⁸ quam animalium a quodam¹⁹ casali fessi valde et afflicti²⁰ reverterentur²¹, Turci quidam in insidiis latentes cum equis recentibus posteriores ex nostris aggressi²² et multitudine telorum equos²³ vulnerantes²⁴ magnum nobis damnum²⁵ intulerunt²⁶, quibusdam²⁷ ex militibus nostris²⁸ protinus interemptis. His²⁹ ergo³⁰ casibus³¹ subalternis exercitus Christianorum quandoque inferior³² ab³³ hostibus captivitatis³⁴ et mortis detrimenta³⁵ sustinebat, quandoque superior inimicos³⁶ Christi³⁷ partim trucidabat³⁸, partim captivos³⁹ ducebat. Quoniam autem Sarraceni cauciores erant et⁴⁰ ad fugiendum propiciores, nostros autem, nisi longe plures essent et in manifestam⁴¹ preeminenciam attenderent, exspectare non audebant, cum ipsi plusquam III milia⁴², ut diximus, ex nostris

1. B L R Sed Coriarchadii a parte. — 2. A P archarii; Gr arearii. — 3. L quinque. — 4. Br ex. — 5. A B Br Gr L P R retinebant. — 6. G Ciprum; B Br L R Karrum; Gr Karum; A P Kairam. — 7. Br tenerentur. — 8. B L R pyratis. — 9. A B Gr L P R omittunt. — 10. Gr de pabulatum (!) exirent captivatem (!). — 11. Gr omittit. — 12. L R mari. — 13. B L R recessissent. — 14. A P latitantibus retenti abierunt; Gr in insidiis ab hostibus latentibus . . . retenti. — 15. B L R capitati sunt (cetera desunt: abierunt . . . subsequēntis). — 16. G tabierunt. — 17. B L R milites nostri et turcopuli. — 18. B L R captivorum. — 19. G quodam; P quo. — 20. B L R omittunt: et afflicti. — 21. L et. — 22. Gr L R agressi. — 23. B Br Gr L R nostros. — 24. A P vulnerantes equos. — 25. Gr L P R dampnum. — 26. B L R contulerunt. — 27. A P militibus ex nostris; Br autem. — 28. A B Br Gr L P R probis (Br plus) valde et in armis (Gr marinis) strenuis ab ipsis partim captis, partim interemptis. — 29. A B Br Gr L P R Sic. — 30. Gr ergo; A B Br L P R igitur. — 31. B L R subalternis casibus exercitus Christianorum. — 32. A inferiorum. — 33. Gr omittit. — 34. Br captivatis. — 35. P detrimenti; Br detrimentum. — 36. A Br Gr P crucis. — 37. B L R omittunt. — 38. A P trucidabat partim et partim. — 39. B L R captivabat. De Sarracenis autem; Gr captivos; Br captivabat. — 40. Gr omittit. — 41. Br manifeste preeminenciam hoc attenderet. — 42. A Br Gr P ex nostris, ut dictum est (A P in vinculis), detinerent, vix mille ex ipsis detinebant captivos.

in vinculis detinerent, vix mille ab ipsis detinebamus captivos. De Sarracenis autem frequenter¹ ad nos aliqui spontanei pertransibant, qui tamen² Christianorum vitam duram nimis³ et artam⁴ judicantes⁵ eo, quod inter suos quicquid libebat, licebat, diucius nobiscum manere⁶ non sustinebant, sed ad consuetam immundiciam⁷ paganorum revertebantur a nostris⁸ occulte recedentes⁹. De nostris autem vice versa¹⁰ quidam miseri et¹¹ abjecti ad castra paganorum sponte transibant, ut¹² commessionibus et luxuriis et¹³ obscenis voluptatibus passim et absque ulla¹⁴ contradicione defixi in fecibus suis fedarentur (Sapient. I, 12). Quoniam¹⁵ autem soldanus Egyptius¹⁶ multos¹⁷ ex predictis apostatis recepisset, infidelitatem eorum¹⁸ et animi levitatem¹⁹ non ignorans astute eis usus est²⁰ mittens eos ad remotiores²¹ regni sui partes, unde nunquam reverti valerent²², ipsi autem²³ adeo viles inter Sarracenos habebantur, quod²⁴ vix, unde miseram vitam²⁵ sustinerent²⁶, ipsis²⁷ tribuebatur neque²⁸ eos in hospiciis suis recipere volebant, sed²⁹ eis improperabant³⁰, quod³¹, sicut mali Christiani fuerant, ita Sarracenorum legem nunquam bene observarent³². Soldanus autem³³ Egypti modis omnibus procurabat³⁴, qualiter nostros posset molestare et exercitum nostrum in plures partes divisum debiliorem reddere, unde mandavit fratri suo Coradino, soldano Damasci³⁵, quatinus circa partes³⁶ Aconenses municionem novam³⁷, que castrum peregrinorum³⁸ dicitur, obsideret³⁹. Ex⁴⁰ quo factum est, quod multi de exercitu nostro ad castri subsidium festinantes abierunt et⁴¹ quod Aconenses ad exercitum nostrum non venirent ante

1. A B Br Gr L P R ad nos aliqui (B sponte) transibant (A P spontanei pertransibant). — 2. L cum. — 3. B L R nimis duram. — 4. A Gr arctam. — 5. G indicantes. — 6. A B Gr P nobiscum manere. — 7. A B Gr L P R consuetas immundicias. — 8. A B Br Gr L P R nobis. — 9. Br redeunt. — 10. B Br L R vice versa. — 11. Br atque. — 12. Gr et in. — 13. B L R omittunt: et . . . passim. — 14. B L R omittunt. — 15. B L R Quorum soldanus infidelitatem non ignorans; Br cum. — 16. A Br P Egypti. — 17. A P omittit. — 18. Br illorum. — 19. Gr levitatem animi. — 20. B L R omittunt. — 21. B L R misit ad eas remotiores. — 22. B L R possent reverti. — 23. B L R inter Sarracenos adeo viles habebantur; Gr adeo viles habebantur inter Sarracenos. — 24. P qui. — 25. B vitam miseram; L R miseram sustentarent vitam. — 26. A B Br Gr L P R sustentarent. — 27. Br illis. — 28. Gr L R nec. — 29. B L R per fidei notam eis (R eis notam). — 30. B L R omittunt: quod . . . Soldanus. — 31. P qui. — 32. Gr custodirent; Br asservarent. — 33. B L R igitur. — 34. A P parabat. — 35. B L R Damasci soldano. — 36. B R Achonem; L Athonem. — 37. B novam municionem. — 38. B Br L R peregrini; A P Peregrinum. — 39. Gr obsidere. — 40. B L R Unde multi nostrum ad castri subsidium. — 41. B L R Achonenses nullum ex nostris ante (L R autem) Damiatam auxilium prebuerunt, sed et galearum multitudinem.

Damiatam¹. Alii autem fratri suo, quem² Seraph³ nominant⁴, qui princeps est regni Calaph⁵ in terra Assyriorum⁶, predictus soldanus, dominus ejus, precepit, quatinus circa partes Antiochenas et Tripolitanas⁷ cum exercitu suo moraretur, ut ex partibus illis nullum possemus habere⁸ succursum⁹, sed et¹⁰ galearum multitudinem¹¹ in mari posuerat, ut transitum peregrinorum et mercatorum impediret et auxilio eorum, qui in¹² Cypro commorantur¹³, Christianorum nos privaret. In bargiis¹⁴ et galeonibus multitudinem pugnatorum¹⁵ circa castrum Taphneos¹⁶ et in lacu maximo, qui¹⁷ ex una parte fere usque ad castra nostra protendebatur, posuerat. Interea¹⁸ autem ex utraque parte civitatis¹⁹ Damiate²⁰ Beduinos²¹ et Turcopulos et milites multos²² habebat, ut exercitum nostrum multipliciter expugnaret, et ita²³ predictis²⁴ VII partibus nos infestando²⁵ septemplices nobis inferebat molestias.

Dominus autem sui populi²⁶ afflictionem respiciens (Exod. IV, 31) derelictos non dereliquit (cf. 1 Reg. XII, 22), sed clementi bonitate consolatus est²⁷ adeo, quod exercitus Domini respectu ejus, quod ante fuerat, quasi claustrum²⁸ monachorum videretur²⁹. Confestim ergo³⁰ fervore Spiritus³¹ accensi et saniori³² usi consilio omnes publicas meretrices ab exercitu³³ recedere coegerunt³⁴, si quas autem ultra terminum prefixum et diem assignatam reperiebant, per medium castrorum faciebant fustigari et plerumque ferro calido adurentes causticum³⁵ in

1. A P ante Damiatam non venient. — 2. A qui. — 3. P Sograph; Br Secaph. — 4. A nominatur; Gr nominavit. — 5. A P Salaph. — 6. Gr Assiriorum. — 7. Gr Antiochie et Tripolis. — 8. A P haberemus. — 9. Gr recursum. — 10. A P Set. — 11. Gr in mari multitudinem. — 12. A P omittunt. — 13. B L R morantur. — 14. Gr luges (!); A B Gr L P R preterea. — 15. Gr pugnatorum multitudinem. — 16. A B L P R castra Thaneos. — 17. Br qui prima parte. — 18. B Gr L R In terra. — 19. G civitas Damiate. — 20. A B L P R civitatis Damiette. — 21. B L R Beguinos, Turcopulos; A P Bebdunos et Turcopulos multos. — 22. R multos milites. — 23. R omittit. — 24. Gr predicti. — 25. A P infestandos. — 26. A P respiciens sui afflictionem. — 27. A B Br Gr L P R desolatos, quibus tandem (Gr tamen) vexacio dedit intellectum, ut (L R omittunt: in) tribulacionibus (B L R omittunt: et variis periculis) clamarent ad Dominum. Quanto (B L R omittunt: magis) siquidem paucitatem suam humano subsidio destitutam conspexerunt (Gr conspicerent; Br aspexerunt), tanto firmiter de supernis auxilium expectantes spei sue anchoram (Gr ancoram) in Domino projecerunt. Interius (Br Interea) enim a Domino visitati et divine predicacionis sermonibus animati revertentes ad cor et penitentiam (L primas) agentes (A P et) confitentes peccata sua mutati sunt in virum (B L R populum) alterum adeo, quod (B L R eorum obsidio, que prius videbatur prostibulum quasi claustrum) exercitus Domini. — 28. B L R nunc videretur monachorum. — 29. A P videbatur. — 30. A P omittunt; B Br L R igitur. — 31. Gr Sancti. — 32. B L R saniore. — 33. B L R propulerunt. Publico. — 34. Gr. coegebant. — 35. A Br Gr P cauterium.

frontibus imprimebant. Publico insuper edicto proclamari preceperunt¹, ne quis causa² potacionis³ tabernas frequentaret vel deciorum sive⁴ alearum lusibus operam daret⁵, certam pecunie⁶ penam⁷ transgressoribus⁸ infligentes. Latronibus autem et homicidis⁹ et aliis sceleratis viris¹⁰ non parcebant XII consilarii¹¹ cum mariscalco¹² domini Legati, qui malefactores punire juramento¹³ tenebantur; predicacionibus¹⁴ autem¹⁵ divinis et salutaribus mandatis libenter et humiliter¹⁶ intendentes, quod¹⁷ aure¹⁸ percipiebant, operibus adimplere¹⁹ satagebant. Quoniam autem pauci valde in exercitu remanserant pugnatores, absque magno et manifesto periculo contra Sarracenorum²⁰ multitudinem congregari non valebant, interea²¹ autem²², quod poterant, devotissime²³ faciebant; civitas populabatur, construebantur²⁴ ecclesie, edificia vetustate diruta reparabantur²⁵, seminabant²⁶ agros, plantabant vineas (cf. Jes. XXXVII, 30)²⁷, civitatem undique muniebant.

Ex parte autem opposita civitati super flumen²⁸ Nili ad custodiam portus et navium mirabilem²⁹ cum maximo labore³⁰ construxerunt municionem omnes a majore³¹ usque ad minorem³² super³³ collum et humeros sabulum deportantes et in uno loco³⁴ congregantes quasi³⁵ collis similitudinem altitudinem³⁶ erexerunt terre argilloso³⁷ muro³⁸ sabulum concludentes³⁹. Non enim in Egypto lapides reperiuntur, nisi a portibus Cypri vel Syrie⁴⁰ cum labore magno navigio⁴¹ deferuntur⁴². Construxerunt igitur⁴³ quasi inexpugnabile castrum, quod fossores vel petrarias⁴⁴

1. B L R fecerunt. — 2. B circa; A P jam. — 3. A potacionem; P potacionum. — 4. B Br L R seu; Gr vel. — 5. B L R intenderet. — 6. B L R pecuniam. — 7. A summam; B L R omittunt. — 8. B L R transgressoribus infligentes (L affigentes) penam. — 9. B L R homicidiis. — 10. Br Gr. celeratis viris; B L R sceleribus inquinatis. — 11. Gr consularii; B L R Duodecim erant consilarii. — 12. B Gr L R mariscallo. — 13. L jurato. — 14. Gr predicatoribus. — 15. A P omittunt. — 16. B L R omittunt: et humiliter. — 17. B L R que. — 18. A autem; B Br L R auribus. — 19. B Gr L R implere. — 20. B L R hostium. — 21. Gr Item; A B Br L P R Interim. — 22. B L R vero. — 23. B L R alacriter. — 24. A P construebant ecclesias. — 25. A P reparabant. — 26. Gr seminaverunt . . . plantaverunt. — 27. A B L P R vineas plantabant. — 28. A B L P R fluvium. — 29. B L R omittunt: cum . . . labore. — 30. A Gr P labore maximo; Br. labore magno. — 31. Br. minore. — 32. B L minimum; Br majorem. — 33. A B Gr L P R supra. — 34. Gr unum locum. — 35. A Br P in collis; B L R quod (L R ad instar) instar collis alti erexerunt; Gr quasi in collis et similitudinem coroni altitudinem terre erexerunt. — 36. A Br P Toroni altitudinem. — 37. Gr arcilloso; B L R argillose; A P terre argillose muro. — 38. Gr modo; L et muro. — 39. Gr cludentes. — 40. Gr Sirie. — 41. L R omittunt. — 42. A B Br L P R deferantur. — 43. R omittit. — 44. Gr pecunias.

non timeat¹ neque² ignem grecum. In medio autem turrem ligneam mire altitudinis erexerunt³ non solum ad castris defensionem, sed ut navigantibus Damiatam tanquam⁴ signum a remotis appareret⁵. Construxerunt nihil omnino⁶ in medio magni⁷ lacus⁸, de quo superius fecimus mencionem, aliam⁹ inter urbem Damiatam¹⁰ et castrum Taphnis¹¹ medio loco sitam, quam Boutavant¹² nostri vulgariter appellant¹³, ob quam causam Sarraceni supra modum doluerunt¹⁴. Infinita¹⁵ piscium¹⁶ optimorum¹⁷ abundantia¹⁸ exercitum nostrum reddiderunt copiosum¹⁹ et insuper cum bargis²⁰ et galeonibus sicut prius exercitum nostrum non poterant Sarraceni molestare²¹. Aliorum autem²² victualium tantam nobis Dominus²³ contulit²⁴ abundantiam²⁵, quod²⁶ pro medico precio²⁷ milites nostri²⁸, alii pauperes sufficienter, poterant sustentari. Cum²⁹ igitur quatuor municiones haberemus in Egypto Damiatam scilicet³⁰ et Taphnis³¹ et Toronum³² in sabulo³³ et castrum Boutavant³⁴ in lacu³⁵ amplissimo, nostrorum statu semper in melius crescente, inimicorum³⁶ condicio vergens³⁷ ad occasum in deterius proflebat³⁸, presertim cum³⁹ inter se Sarraceni pugnas⁴⁰ et dissensiones⁴¹ haberent et⁴² rex Damasci Coradinus, qui castrum peregrinorum⁴³ obsederat⁴⁴, cum magna confusione, multis⁴⁵ ex suis interemptis⁴⁶, recessisset. Frater⁴⁷ autem⁴⁸ ejus dictus⁴⁹ Seraph audiens, regem Indorum⁵⁰ David terram suam invasisse, a partibus nostris cum exercitu suo⁵¹ coactus est recedere⁵². Hic⁵³ autem rex David, vir⁵⁴ poten-

1. A timeret; Gr teneant. — 2. AP nec; Gr in. — 3. L erexerant. — 4. R omittit. — 5. Br apparet. — 6. BR eciam. — 7. Gr maximi. — 8. B LR quem supra memoravimus. — 9. B Gr L P R municionem. — 10. Gr Damiate. — 11. BLPR Thanis; Gr Taph. in. — 12. P Buttivant; B Br Gr L R Butavant. — 13. B LR quam vulgariter nostri B. appellaverunt; Gr quam nostri vulgariter B. appellant. — 14. A B Br Gr L P R eo quod maximam lacus partem nostri eis auferentes (Gr revertentes) infinita. — 15. Br Infinitam ... abundantiam. — 16. Gr piscesium. — 17. B LR omittunt. — 18. Gr habundancia (Locus corruptus esse videtur). — 19. G omittit: et in super; Br copiam et insuper. — 20. A B Br Gr L P R suis sicut prius. — 21. A B Br L P R molestare non poterant; Gr Sarraceni non poterant molestare. — 22. B LR eciam. — 23. BR Dominus nobis; Br nobis tantam Dominus. — 24. Gr attulit. — 25. Gr habundanciam; B LR copiam. — 26. L quam; Gr ut. — 27. B LR precio modico quilibet nostrum poterat sustentari. — 28. Br et. — 29. B Gr Quum. — 30. Gr scilicet Damiatam. — 31. B LR Thanim; Gr Taphn. — 32. Br LR Thoronem; Gr Horonem. — 33. Br zabulo. — 34. B Br Gr L R Boutavant; A P Buttivant. — 35. Gr loco. — 36. Br crucis. — 37. Gr urgens; B LR omittunt: vergens ad occasum. — 38. LR et. — 39. G omittit. — 40. B pugnam. — 41. B dissentiones; LR dissenciones. — 42. A P omittunt. — 43. Br peregrinum. — 44. Gr obsiderat. — 45. L vulgus. — 46. B LR suorum multis interfectis. — 47. L Rex. — 48. B eciam. — 49. L scilicet; A B P omittunt. — 50. G Judeorum. — 51. Gr omittit: cum ... suo. — 52. Gr secedere. — 53. A P Hec. — 54. Gr omittit.

tissimus et in armis miles strenuus ¹, callidus ingenio et victoriosissimus in prelio ², quem Dominus in diebus nostris suscitavit (Jud. II, 16), ut esset malleus paganorum et perfidi Machometi pestifere tradicionis et execrabilis legis ³ exterminator, est ille ⁴, quem vulgo presbyterum ⁵ Joannem ⁶ appellant ⁷. Qui cum ⁸ fratrum suorum minimus esset, sicut de sancto Israelis rege ⁹ David propheta legimus (1 Reg. XVII, 14), omnibus prepositus est et in regem divinitus coronatus. Quam mirabiliter autem Dominus ipsum his diebus promoverit ¹⁰ et ejus opera magnificaverit gressus illius ¹¹ dirigens (cf. Psalm. XXXIX, 2) et populos innumeros, gentes ¹², tribus et linguas ejus dicioni subjiciens, ex transscripto ¹³ charte ¹⁴ subsequentis patebit, quam ¹⁵ de Arabico in Latinum per fideles interpretes, prout melius potuimus, transferre procuravimus.

Excerpta ¹⁶ de historia ¹⁷ David, regis Indeorum ¹⁸, qui presbyter Johannes a ¹⁹ vulgo appellatur.

In ²⁰ nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen ²¹.

Hec est materia ²² processus ²³ regis David, filii regis Israel, filii ²⁴ regis Sarchisi ²⁵, filii regis Johannis, filii ²⁶ de Bulgaboga ²⁷ credentis in Christo Jesu ²⁸. Rex David prefatus ²⁹ est minor ³⁰ fratrum ³¹ suorum ³². Pater ejus, rex ³³ Israel ³⁴, habuit sex filios ³⁵, et hic fuit minimus ³⁶ omnium ³⁷. Mortuo patre ejus successit ei ³⁸ frater ejus primogenitus ³⁹ et tam ipse rex quam pater ejus, rex ⁴⁰ Israel, et ⁴¹ avi et proavi ejus erant obedientes ⁴²

1. B L R et miles in armis (E marinis) strenuus et in prelio victoriosissimus. — 2. L victoriosissimus in prelio. — 3. B L R et legis execrabilis. — 4. A P omittunt; B L R hic est ille. — 5. L R presbyterem. — 6. Gr Joannem. — 7. L R appellat. — 8. Gr quum. — 9. A B Gr L P R rege Israel. — 10. B Gr L R his diebus promoverit (B L R eum; Br eum prom.). — 11. Gr ejus. — 12. B L R omittunt: gentes ... linguas. — 13. Br transscripte. — 14. B Gr L P carte. — 15. B L R quod. — 16. D Eodem anno venerunt hujusmodi litere ad regem Henricum a Pelagio, legato Damiate; Z De rege David, filio regis Johannis. — 17. Br Gr L R gestorum. — 18. Br Gr L R Indorum. — 19. Gr omittit. — 20. D omittit: In ... Amen. — 21. B D L R omittunt. — 22. D Z tocius. — 23. R omittit; BR magnifici. — 24. Z omittit: filii ... Sarchisi. — 25. D Sarcisi. — 26. Z omittit: filii ... Bulgaboga. — 27. Gr Bulghabot; Br Bulgaduga; D addit: Nestorinorum. — 28. L R Jhesu; Z J. Christo. — 29. D omittit, sed addit cum; Z quem Deus protegat. — 30. B minor est. — 31. D fratribus suis. — 32. R omittit: Rex ... suorum. — 33. B L R omittunt. — 34. D Z ejus anime Deus parcat. — 35. B L R sex habuit filios. — 36. D Z minor. — 37. D omnibus. — 38. D Z omittunt. — 39. D Gr Z primogenitus frater ejus et tam. — 40. B L R omittunt. — 41. B L R omittunt. — 42. D Z magno.

regi Persarum, qui vocabatur¹ Chanchana², quod dicitur in³ lingua nostra „rex regum“, et terra sua⁴ erat⁵ a Chasar⁶ usque⁷ Bellazachum⁸, que⁹ terra est ultra flumen, quod¹⁰ lingua persica dicitur flumen Geos¹¹. Prefatus¹² rex Persarum, congregatis¹³ astrologis suis¹⁴, quesivit ab eis¹⁵, ut ei futura¹⁶ predicerent, et que futura¹⁷ essent post mortem ipsius¹⁸. Qui juxta consuetudinem eorum¹⁹ ceperunt²⁰ puerum unum²¹ virginem²², quem minui fecerunt utroque brachio²³ et sanguinem ejus recipientes in uno vase²⁴ conjuraverunt illum²⁵, et²⁶ puer, antequam mortuus esset, predixit eis²⁷ omnia. Dixit²⁸, quendam²⁹ David nomine³⁰ valde nobilem³¹ debere sibi subjugare regnum Persarum. Sic³² predictus Chanchana³³ quesivit ab eis³⁴, quid super hoc dicerent³⁵, et si scirent in provincia illa³⁶ aliquem regem³⁷, qui vocaretur David. Qui dixerunt³⁸ nullum scire, qui³⁹ vocaretur hoc nomine⁴⁰, „tamen rex⁴¹ Israel habuit filium

1. Gr vocatur. — 2. Gr Canchana; B L R Chancana; Z Chanchara. — 3. B Gr L R omittunt. — 4. B L R omittunt. — 5. D exit; Br contra erat. — 6. B Chascar; D Chassar; L R Charsar. — 7. B Br Gr ad. — 8. B Gr R Bellazacum; L Bellozacum; D Bellagacum; Z Bellagarum. — 9. L R et que. — 10. D Z omittunt: quod ... flumen. — 11. D Z Geon. — 12. B Br Gr L R Z autem. — 13. D Z convocans astrologos suos; Gr convocatis. — 14. Gr astrologis suis convocatis. — 15. Gr iis. — 16. B L R futura ei. — 17. B Br D Gr L Z ventura. — 18. L R omittunt; B Br D Gr Z ejus. — 19. B L R suam. — 20. Gr ceperunt. — 21. Gr omittit. — 22. L et. — 23. Br brachio utroque. — 24. B L R omittunt: in ... vase. — 25. R L R eum. — 26. Z Puer autem. — 27. D Z omittunt: eis ... quendam. — 28. B L R Dixitque regem D.; Gr quoque; Br quoque quondam. — 29. B Br Gr L R regem. — 30. G et quendam. — 31. B L R nobilem valde. — 32. Z omittit; D omittit: Sic ... super hoc consuluit. — 33. Br Chanchana rex; Gr rex Persarum Chanchana; B L R Chancana, rex Persarum; Z Chancara, rex Persarum, super hoc consuluit eos. — 34. Gr iis. — 35. D eos consuluit. — 36. Gr qui vocaretur. — 37. Z regem aliquem. — 38. B Br Gr L R Z se. — 39. D Z omittunt: qui ... tamen. — 40. B Br Gr vocetur; B L R pergunt: (om. L Nisi) quod rex Israel filium habuisset parvulum David nuncupatum sciencia et viribus impotentem. Protinus rex Persarum directis nunciis puerum sibi mitti precepit. Statimque rex Indie (L R in die) cum quibusdam viris sibi fidelibus puerum ei misit, et ipse puer coram rege terram deosculans gratanter eum et humiliter salutavit. Vidensque rex Persidis speciosissimum forma puerum, quem ad perdendum accersierat, Deo rem aliter disponente, ordinate ardente amore cepit diligere. Expletis diebus paucis, cum rex eum remisisset, astrologi predicti ad eum revertentes super pueri remissione regem increpaverunt et, quod imprudenter egisset, impropere ceperunt. At ille, Deo miserante, mortem evaserat, cujus etiam instinctu pariter et auxilio die una et nocte quadraginta leugas fugiendo equitavit. Postea parvo elapso tempore fratre ejus majore, rege scilicet, defuncto, assensu pariter et acclamacione populi totius terre promovetur in regem, copulata ei in uxorem (L uxore) filia regis Damacachi (R Damacathi). Et ut compendiose res gestas referam, con-

unum parvulum ¹ qui ² vocatur David, qui nullius valoris est⁴. Dixit autem ³ rex prefatis ⁴ astrologis ⁵: „Mittamus fratri suo, ut nobis eum ⁶ mittat et sic ⁷ occidamus ⁸ eum et sic ⁹ de nomine ipso nos liberemus ¹⁰!“ Misit ergo ¹¹ nuncios suos ad regem Indie ¹², fratrem ¹³ David, ut ei fratrem suum mitteret, quia ei bene volebat facere ¹⁴ et honorifice promovere. Frater vero ¹⁵ David, receptis super hoc nunciis ¹⁶, cum quibusdam fidelibus ¹⁷, de quibus ¹⁸ confidebat, misit fratrem suum ad regem prefatum ¹⁹ dubitans ²⁰, quid ²¹ vellet facere de fratre suo. Veniente autem ²² puero ad regem Persarum, letatus est valde rex de adventu suo. Puer ²³ osculatus est terram ante eum ²⁴ eumque devotissime salutavit, qui valde formosus erat, quem statim ut vidit rex, misertus est ejus ²⁵.

Aderant ibi due uxores ²⁶ regis, quarum una erat filia regis Joannis, amita regis Israel ²⁷, patris ²⁸ David, altera erat filia regis Chanichi ²⁹, ex qua filium habebat, qui vocabatur Philippus. Que dixerunt ei: „Neque vos ³⁰ timetis Deum? Puer hic ³¹ sub fide nostra ad vos advenit ³² et est sub umbra vestra et pedibus ³³ tetigit tapetia vestra ³⁴, et ³⁵ vultis eum ³⁶ morti tradere ³⁷ pro verbis diabolicis vobis annunciatis videlicet pro his, que vobis dixit ³⁸ puer, quem minui fecistis et interfici?“ Et valde istud ³⁹ improperabant ei ⁴⁰ uxores ejus ⁴¹, quarum ⁴² una erat Christiana,

gregata post hec infinita gencium plurimarum multitudine (L populi ... morum!) regi Persarum, cur ad ejus mortem aspirasset, bellum indixit. Insuper cum exercitu suo Persicas partes ingresso Chancana rex ex adverso occurrit et mutua cede sese in vicem toto fere die detruncantibus tandem Persarum rex fugiens capitur et aureis compediibus astrictus in Indorum terram super currum deducitur. Subjugavitque. — 41. Gr Tunc unus eorum: Rex.

1. Gr parvum. — 2. D Z omittunt: qui ... David. — 3. Br D Gr Z ergo. — 4. Gr prefatus rex. — 5. Br suis. — 6. D eum nobis. — 7. Gr omittit. — 8. Br occidemus. — 9. Gr de ipso nomine; D Z de ipso nos. — 10. Br D liberabimus; Gr deliberabimus. — 11. D Z preterea; Br igitur. — 12. D Z omittunt. — 13. Z videlicet fratrem. — 14. D Gr Z volebat ei benefacere; Br ei volebat b. — 15. Br Gr autem. — 16. Br David; Gr suis. — 17. Br D Gr Z suis. — 18. D Z pocius. — 19. Z Persarum. — 20. D Z ignorans pravum ejus consilium (Z consilium ejus). — 21. D Z omittunt: quid ... suo. — 22. D Gr Z omittunt. — 23. Z autem. — 24. Br D Gr Z coram eo. — 25. D ejus. — 26. D Z ipsius. — 27. D Israelis. — 28. Z fratris. — 29. Br Chanichi; D Z Ganici; Z omittit: ex ... Que. — 30. D Neque tu times Deum? Z omittit: Neque ... Deum. — 31. D iste. — 32. D sub fide vestra ad vos venit; Br Gr ad vos (Br nos) sub fide vestra advenit (Br venit). — 33. Z pedibusque. — 34. Br D Gr tapetum vestrum; Z tapete vestrum. — 35. D omittit. — 36. D Z pro nichilo. — 37. D Z omittunt: pro ... interfici. — 38. Gr dixit vobis. — 39. Br ei illud. — 40. D Gr ei improperabant. — 41. D Z omittit: uxores ejus; Z omittit: uxores ... Sic. — 42. D nam una earum Christiana.

scilicet amita¹ ipsius patris² David, et altera³ incredula. Sic rex verecundiam habuit in corde suo et⁴ consideravit, quid de hoc facturus esset. Demum⁵ permissione divina permisit⁶ eum repatriare. In continenti⁷ puer cum suis equitavit et instinctu divino per diem et noctem⁸ equitavit⁹ quadraginta leugas¹⁰ tantum properans¹¹ reditum suum equitaturas suas¹² mutando. Accesserant¹³ autem¹⁴ ad regem scribe et astrologi sui improperantes ei¹⁵, quod male fecerat, quia ipsum redire permiserat¹⁶. Rex¹⁷ in continenti penitens de¹⁸ eo, quod fecerat, misit post eum cursores equites¹⁹, ut eum apprehenderent²⁰. Quem invenire non potuerunt; evaserat enim voluntate Domini²¹. Demum²² venit ad terram fratris sui.

Post hec²³ spacio²⁴ trium annorum mortuus est frater ejus omnesque²⁵ de regno convenerunt²⁶ in unum²⁷ elegeruntque ipsum in regem ipsorum²⁸ pro eo, quod²⁹ videbatur formosus, discretus³⁰ et magnanimus³¹, et virtute divina primo bono omine³² promoverunt³³ eum in ordinem secundum consuetudinem predecessorum suorum et³⁴ deinde unxerunt eum in regem, deinde³⁵ copulaverunt ei in uxorem filiam regis Damachagi³⁶. Et in tantum ipse laboravit, quod gentis maximam³⁷ copiam congregavit, quam utique nemo³⁸ dinumerare poterat, et equitavit super terram Chanchana³⁹, regis⁴⁰ Persarum. Cui prefatus rex Chanchana⁴¹ Persarum⁴² occurrit cum⁴³ multitudine maxima⁴⁴, et ad invicem pugnaverunt. Sic voluntate divina et auxilio vivifice crucis rex David prevaluit ipsumque devicit, et major pars gentis ejus⁴⁵ occisa fuit preter quosdam, qui⁴⁶ lavacro baptis-

1) D amita videlicet. — 2) Br D Gr patris ipsius. — 3. Gr erat. — 4. D Z omittunt: et ... esset. — 5. Br Z Deinde. — 6. D Z dimisit. — 7. Z vero. — 8. D Z per noctem et diem. — 9. Z omittit. — 10. Z explevit. Post hoc accesserunt. — 11. Gr properavit suum reditum. — 12. D Gr Z omittunt. — 13. D Z Post (D om. hoc) accesserunt. — 14. D Gr Z omittunt. — 15. Z omittit. — 16. Gr permisit. — 17. Gr autem. — 18. Gr ex; D Z omittunt: de ... fecerat. — 19. Z omittit. — 20. Z sic puer evasit divina voluntate. Deinde venit. — 21. D Gr divina; Z divina voluntate; Br evasit enim voluntate; D addit: ubicunque enim (eciam?) hospitabatur, gentes illius regionis confluentes ad eum mirantes (lege: mirabantur) de reditu suo. — 22. Br Gr Z Deinde. — 23. Z omittit. — 24. Z spacium. — 25. D Z omnes vero. — 26. D Z convenientes elegerunt ipsum (Z in) regem. — 27. Br Gr eum. — 28. Gr eorum. — 29. Gr ipse. — 30. D disertus. — 31. D magna nimis a virtute; Z per vitutem divinam. Primo. — 32. Gr homine. — 33. Gr promovit. — 34. D Z omittunt. — 35. Br D demum; Z post hec. — 36. Z de Machachi. David vero in tantum laboravit. — 37. Br D Gr maxime. — 38. D omittit; Z dinumerare nemo poterat et invasit terram C. — 39. Gr Chanchana; Z Chanchana. — 40. D videlicet regis. — 41. D Z omittunt; Z omittit: Ch. Persarum. — 42. Gr Persarum Chanchana. — 43. D Z in. — 44. Br D Gr magna. — 45. Br Gr sue. — 46. D Z se lavacro baptismatis abluerunt.

matibus abluti sunt. Captus est enim ¹ rex Persarum Chanchana ² predictus et aureis compedibus astrictus ³ et ⁴ super currum ⁵ ductus ⁶ captivus ⁷ in terram regis David ⁸.

Predictus ⁹ rex ¹⁰ David subjugavit sibi ¹¹ terram ¹² illius, quod ¹³ regnum vocatur ¹⁴ regnum ¹⁵ regis regum ¹⁶ Sarracenorum, in quo ¹⁷ sunt sexaginta quatuor magne ¹⁸ civitates ¹⁹, quarum ²⁰ una vocatur Damagalcha ²¹, alia Casahar ²², alia Lakehelech ²³, Melech ²⁴, Bissibehelech ²⁵, Chaten ²⁶, Asguehent ²⁷, Chaogent ²⁸, Bakara ²⁹, Samarchanda, Phargana, Agayna ³⁰. Item a Casar ³¹ usque ³² Phargana ³³ sunt X diete, a Phargana usque ad ³⁴ Chaogent ³⁵ alie X diete, a ³⁶ Chaogent ³⁷ usque Bachara ³⁸ XX diete, a Bachara ³⁹ usque Xarmich ⁴⁰ VIII diete, a Xarmich ⁴¹ usque ad Bokarichi ⁴² X ⁴³ diete, a Bokarichi usque ad ⁴⁴ Aluchi ⁴⁵ X diete, item ⁴⁶ a Xarmich ⁴⁷ usque ad Bellasacum ⁴⁸ X diete. Postmodum ⁴⁹ venit rex David ad terram ⁵⁰, que dicitur Alanar ⁵¹, que est in confinio Indie ⁵². In provincia ⁵³, ubi est prefata civitas Alaana ⁵⁴, sunt tante ⁵⁵ civitates, quas ⁵⁶ dinumerare nemo posset. Civitas ⁵⁷, in qua rex Persarum morari consueverat, Gafne ⁵⁸ vo-

1. Br etiam; D Z etiam dictus Chanchana (Z Chanchara) rex Persarum et aureis. — 2. Gr Chanchana. — 3. Gr constrictus. — 4. D Z omittunt. — 5. D currus. — 6. D est. — 7. Gr omittit. — 8. Z omittit: regis David et legit: Israel. — 9. B Subjugavitque rex predictus David; L R Subjugavitque sibi rex predictus (R predictus rex) David. — 10. Z Sic. — 11. B Gr omittunt. — 12. Br D Gr L R totam terram. — 13. B L R que. — 14. Gr omittit: quod vocatur. — 15. L regnum regnorum Saracenorum. — 16. B regnum. — 17. Z in ipso regno. — 18. B Gr omittit; Z et protenditur in septuaginta et octo dietas. Et venit rex. — 19. D civitates magne. — 20. B L R omittunt: quarum ... Postmodum. — 21. D Damagatha. — 22. Br Chasahar; D Chasahar; cetera desunt usque: a Chasahar. — 23. Gr Latehelicum alia. — 24. Gr alia. — 25. Br Bessibehelech; Gr et c. Chacen. — 26. Br Chaun. — 27. Gr Asguhent; Br Nasguehent. — 28. Gr Caogent. — 29. Br Gr Bachara. — 30. D Sunt a Casahar usque; Gr Et a Termasagar usque. — 31. Br Casahar. — 32. Z ad. — 33. D Pharnaga. — 34. B Gr omittunt. — 35. D Chaogunt; Gr Caogent; Br Chaogen. — 36. Gr Buchara usque Zarunch et usque ad Botarighu decem diete, a Bacharigi usque ad Abaar decem diete. Item Ararunch usque Belasarcum decem diete. Postmodum. — 37. D Chaogunt; Br Chaogen. — 38. D Racharam. — 39. D Ragani. — 40. D Gamarith; Gr Zarunch; Br Zarmich. — 41. D Gamarith; Br Zarmich. — 42. D Bocharith; Br Abocharich. — 43. Br IX. — 44. Br D omittit. — 45. D Alnar; Gr Abaar; Br Abiar. — 46. D omittit. — 47. Br Zarmich; D Garmich Rabasithim decem diete. — 48. Br Bellansagum. — 49. Z omittit. — 50. B L R civitatis. — 51. B omittit; Br L R Z Alaana; Gr Alaana. — 52. Gr Yndie. — 53. Br D vero; B L R vero civitatis Alaana; Z vero, in qua sita est prefata civitas. — 54. D Gr ubi prefata civitas est A (D Alaana est). — 55. B D L R Z tot. — 56. D quas nemo dinumerare posset; B L R ut earum numerus ignoretur; Z ut eas dinumerare nemo possit. — 57. B L R Persidis regia Gane vocatur. — 58. D Casne; Gr Cabie; Z Gasne.

catur¹, que est maxima civitas et populosa valde, in qua sunt quingente² machomerie³ et totidem scole⁴ et sexcenti⁵ fundeci⁶, ubi hospitari consueverant sophiste⁷ Sarracenorum, qui⁸ dicuntur in lingua nostra monachi.

Prefatus⁹ rex David pugnavit postmodum¹⁰ cum rege predicte¹¹ terre¹², que dicitur¹³ Alaanan, et devicit eum et¹⁴ tota

1. Z et maxima est et populosa; D que maxima civitas et. — 2. Gr octingente. — 3. D malmarie; Z maumerie. — 4. D schole. — 5. D sexcentum. — 6. B Br R Z fundeti; A fundenti. — 7. B Br D Gr L R sophi; Z ubi sophy Sarracenovum hospitari consueverant. — 8. B L R lingua nostra dicuntur monachi. — 9. B L R Postmodum rex predictus David cum rege civitatis Alaanan pugna congressus exercitum ejus fugavit (L R et terram subegit). Cujus exercitus pars magna cum Christo credens baptismum suscepisset, reversus est ad terram, que vocatur Catha. Erant autem tunc treuge inter regem Catha et Cavarmisan. Prefatus autem Cavarmisan misit nuncios ad regem David et concordavit cum eo dans ei totam terram, quam habebat ultra fluvium Geos. Postmodum segregatus est a rege David congregans exercitum (B exercitu) perrexit in provinciam, que vocatur Chorsan, et super magnum imperium Arach (R Arath) et venit prope Baldach per sex dietas. Qui misit nuncios ad calipham Baldacensem. Unde et diffidavit eum caliphas magno ductus timore, quod ei resistere non posset, consuluitque fideles suos, qui (L R quia) hortati sunt, ut rogaret Japhilec (L Japhilet), id est patriarcham Indorum, qui in civitate Baldac morabatur, ut rogaret regem David fedus irrumpere erga Cavarmisan (R Cavarmisan) et sic ab infestatione cessaret. Statimque prefatus caliphas patriarcham petiit (L peciit), a quo honorifice susceptus itineris sui causam intimavit dicens: „In maximo periculi positus articulo peto auxilium tuum; fidus quippe amicus in necessitate probatur. Ecce nequam iste Cavarmisan super nos potenter advenit, qui si occupaverit terram istam, omnes Christianos tuos, cum valde (L omittit: iis) adversetur, morti tradet. Qua de re peto, ut nunciis ad regem David, Christianissimum principem, directis roges (L reges), ut Christianis subveniens tyrannidem istius a nobis (R a nobis istius) propellat“. Ad hec patriarcha pro Christianis sollicitus litteris deprecatoriis regem David ad defendendum commovit, qui statim cum exercitu maximo partes illius occupavit sicque Cavarmisan (R Carnamisan) recedente pax et securitas caliphe provenit. Cavarmisan (R Carnamisan) cum rege David pacem reformare cupiente, rex penitus abnuvit indignum judicans hosti Christianitatis pacis vinculo sociari. Caliphas eciam ad patriarche petitionem machomeriam quandam ecclesie Christianorum valde molestam subvertit et ita contrivit, ut nullum penitus ex ea signum compareret. Videns autem Cavarmisan (R Carnamisan) cum rege David non posse pacificari, campestre ei induxit bellum, a quo (R omittit: potenter) superatus majorem sue gentis partem gladii percussione prostratam amisit. Ipse vero fuga lapsus aufugiens an mortuus sit, an vivus permanserit, ignoratur. Iterato congregavit exercitum rex David permaximum (L R maximum) cum quindecim ducebus, quorum quilibet centena vel ducentena pugnatorum habebat milia, divisitque exercitum in quadraginta crucibus, quarum quilibet centum sub se pugnatorum milia continebat, venitque contra flumen Geos et cepit. — 10. Z omittit. — 11. Gr diete. — 12. D Alaanan et. — 13. D Z omittunt: que dicitur. — 14. Z Omnem exercitum ejus oc-

fere gens ejus occisa est¹ preter quandam partem, que conversa est ad fidem², et subjugata sibi tota terra illa reversus³ est in⁴ terram, que vocatur⁵ Chanta⁶. Tunc erant treuge inter regem Chata⁷ et Chuarfmisan⁸, et⁹ erant inter eos terre pro indiviso, scilicet¹⁰ Bochar¹¹, Samarchant, Bellesecum. Prefatus¹² Chayarsmisan¹³ misit nuncios suos ad regem David et concordavit cum eo deditque ei totam terram, quam habuit¹⁴ ultra fluvium¹⁵ Geos¹⁶. Postquam¹⁷ ipse fuit securus de rege David, congregavit gentem maximam¹⁸ et ivit super quandam provinciam¹⁹, que vocatur Chorasam²⁰, et²¹ super magnum Arach²² et parvum Arach²³, que sunt magne provincie, et Diarbechem²⁴ et venit prope Baldach²⁵ per sex dietas. Qui miserat²⁶ nuncios suos ad chalypham²⁷ Baldaceum, qui dominatus²⁸ fuerat in Baldach per annos XLI, qui vocatur Alenanzar Lediralla²⁹, quod est interpretatum „auxilium³⁰ divine legis“³¹; istud est³² cognomen³³ ejus, nomen ejus³⁴ vocatur Ramasne³⁵, filius Monthadi³⁶. Unde et diffidavit³⁷ eum. Caliphas³⁸ magno timore ductus, quia vires habere non poterat³⁹, ut ei⁴⁰ resisteret⁴¹, consuluit⁴² fideles suos, qui dixerunt ei⁴³, ut rogaret Jasselech⁴⁴, id est patriarcham Indorum⁴⁵, qui⁴⁶ in civitate morabatur⁴⁷, quod mitteret regi David, ut treugas frangeret Chavarsmisan⁴⁸

cidit preter paucos, qui ad fidem nostram conversi sunt. Subjugata itaque.

1. Br fuit. — 2. Br nostram; D Gr ad fidem (D nostram) conversa est. — 3. Z regressus. — 4. Br D Gr Z ad. — 5. D Z dicitur. — 6. Br D Gr Catha; Z Chara. — 7. Br Chata; D de Chata; Z Chara. — 8. D Z Charnamisan; Gr Cavarmisan; Br Chavarmisan. — 9. Z quia erat inter eos odium pro indiviso. — 10. Z omittit. — 11. D Rothar et alie due. Prefatus; Gr Bochar, Samachant, Bellaseth; Z Bacharim et Sarmachant et Bellecharim. — 12. Z Predictus. — 13. D Chanarmisan; Gr Cauarmisan; Z Charnamisan; Br Chavarmisan. — 14. Br D Gr Z habebat. — 15. D Z flumen. — 16. D Z Geon. — 17. Br enim; Z Securus itaque factus de rege. — 18. Br Gr magnam. — 19. Br Gr provinciam quandam. — 20. D Z Chorasam; Gr Gorosam. — 21. Z omittit: et ... et venit. — 22. D Arac. — 23. D Arac. — 24. D Diarbechen; Gr de Arbethem. — 25. D Baldac prope; Z Balдах. — 26. Br D Z misit. — 27. Br calypham Baldacenum; D chaliphim de Baldac; Z chalyphum de Balдах et diffidavit. — 28. B dominabatur in. — 29. D Almanger Ledinalla; Gr Elevanz. Ledmalla; Br Lenidalla. — 30. D omittit. — 31. D Gr divine legis. — 32. D eciam. — 33. Br D Gr cognomen. — 34. Br vero. — 35. D Romangur; Br Gr Romanzur. — 36. D Mostadi; Gr Moucadi. — 37. Gr edificavit. — 38. D Z Calyphus; Z C. vero. — 39. Z non habebat. — 40. Z omittit. — 41. Br D Gr resisteret ei. — 42. D Z super hoc. — 43. D sibi dixerunt. — 44. D Z Japhelit, patriarcham Nostorinorum; Gr Apelech; Br Jaffelech patriarcham. — 45. Gr Yndorum. — 46. Z nunciaret regi David, ut; D quod mitteret. — 47. Gr commorabatur. — 48. D Charnamisan; Gr Cavarmisa; Z Charnamysan, ut vel sic cessaret.

et sic cessaret ab infestacione sua. Prefatus ¹ chaliphas ² nocte equitavit cum quibusdam de ³ suis, quia die equitare non consuevit ⁴ nisi statutis diebus, et ivit ad domum patriarche, qui morabatur ⁵ in Baldach ⁶. Quem ⁷ ut vidit patriarcha, honorifice suscepit eum et letatus est valde de adventu suo. Tunc allocutus est eum calyphas ⁸ dicens ⁹: „In maximo ¹⁰ periculo peto auxilium tuum, et ¹¹ fidus amicus in necessitate probatur, quia ¹² ecce nequam iste Chavarmsisan ¹³ super nos ¹⁴ potenter advenit et ¹⁵, si occupaverit ¹⁶ terram istam, omnes Christianos tuos ¹⁷ morti tradet, quia ¹⁸ valde eos odio habet.“ De quo ¹⁹ respondit ²⁰ patriarcha ²¹, verum fore. Tandem dixit ei caliphas ²², quia ²³ „hoc modo me ²⁴ juvare potestis ²⁵. Rex David et omnes alii ²⁶, qui custodiunt ²⁷ legem vestram, vobis ²⁸ obediunt ²⁹; rogo ³⁰ vos ³¹, ut ³² per literas ³³ et nuncios vestros ³⁴ regi David ³⁵ id precipiendo ³⁶ mittatis, ut guerram moveat contra ³⁷ Cavarsimisan ³⁸, et sic cessabit a molestacione ³⁹ nostra. Scio ⁴⁰ enim pro certo, quod, si rex David illum ⁴¹ molestare coeperit, in continenti ipse repatriabit; nam si hoc mihi compleveritis, vobis in ⁴² omnibus, qui tenent legem vestram, quicquid volueritis, concedemus“. Respondit ei patriarcha: „Vos scitis ⁴³, quia ⁴⁴ sacramento tenemur omnibus ⁴⁵ predecessoribus vestris ⁴⁶ et vobis, ut nullas litteras mittamus alicui regi Christianorum nec aliqua nova ei significemus ⁴⁷ de terra vestra.“ Ad quod ⁴⁸ respondit calyphas ⁴⁹: „Ego dominus sum ⁵⁰ hujus terre et calyphas prophetarum Sarracenorum. Super hoc vobis licenciam ⁵¹ concedo et litteras se-

1. Z ergo. — 2. D Z caliphus. — 3. Z omittit: quibusdam de. — 4. Br Z consueverat. — 5. D moratur. — 6. D Baldac; Z Baldach et rogavit eum dicens. — 7. D omittit: Quem . . . dicens; D Gr addunt: eciam; Br statim. — 8. D caliphus. — 9. D Gr ei. — 10. Z maxima necessitate; Br m. periculo. — 11. Z quia. — 12. B D Gr Z omittunt. — 13. B Cavarmisan; Gr Cavarmisan; D Carnamisan. — 14. Gr omittit: super nos. — 15. BR qui; Br atque. — 16. Gr occupat. — 17. D Z omittunt. — 18. Z omittunt: quia . . . habet. — 19. D sibi respondit. — 20. Gr sibi. — 21. Z patriarcha respondit. — 22. D Caliphus; Z Caliphus dixit: „Tali modo me. — 23. Br D quod. — 24. Gr omittit. — 25. Gr potes; Z poteris. — 26. Z omittit. — 27. G Z custodiebant. — 28. D Z obediunt vobis. — 29. Gr nobis; Z tibi. — 30. Z ergo. — 31. Z confidenter; D Gr Z omittunt. — 32. D omittit. — 33. Gr nostras; D nuncios vestros et literas. — 34. Z tuos. — 35. Z insinues, ut trequam infringat inter se et Charnamisan et sic. — 36. Br precipiat. — 37. D omittit. — 38. D Charnamisan; Gr Cavarmisan. — 39. D molestacione. — 40. Z omittit: Scio . . . Respondit. — 41. Br D ipsum. — 42. Br D Gr et. — 43. Z Tuscis. — 44. D quod; Br quia nos. — 45. Gr omittit. — 46. G nostris; Gr vestris omnibus. — 47. D Gr ei significemus. — 48. D sic; Z hec calyphus respondit. — 49. D propheta Sarracenorum super hoc. — 50. Br Gr Z sum dominus. — 51. D tibi; Br Gr licenciam vobis; Z licenciam tibi.

curitatis vobis¹ faciam². Sic patriarcha exaudiens preces calyphes³ misit⁴ regi David, ut dicto Cavarsimisan⁵ treugas infringeret⁶. Quo audito rex David⁷ congregavit gentem innumerabilem et equitavit super terram Cavarsimisan⁸. Audiens⁹ istud Cavarsimisan¹⁰ ad propria rediit. De quo letatus est valde caliph¹¹ offerens¹² maximam¹³ auri quantitatem ipsi¹⁴ patriarche, quam¹⁵ omnino patriarcha¹⁶ recipere¹⁷ recusavit, unum¹⁸ tantum¹⁹ rogavit²⁰, ut faceret ei²¹ dirui²² quandam machomeriam, que²³ erat super ecclesiam patriarche, que²⁴ sibi magnam inferebat molestiam. Quam prefatus²⁵ calyphas sic funditus subvertere²⁶ fecit in nocte, quod²⁷ in die eciam signum²⁸ non comparuit²⁹, et istud fuit primum malum omen³⁰ legis Sarracene. Preterea postquam Cavarsimisan³¹ ad terram suam rediit³², voluit³³ libenter pacificari³⁴ cum rege David, quod ille penitus³⁵ recusavit. Et sic³⁶ congregavit³⁷ gentem innumeram³⁸ et transiens³⁹ flumen Geos⁴⁰ preparans⁴¹ se regi David potenter oppositum⁴². Quem rex David viriliter devicit in campo, et major⁴³ pars gentis sue⁴⁴ occisa fuit. Asserunt eum quidam⁴⁵ fuisse mortuum⁴⁶, quidam vero⁴⁷ dubitant⁴⁸, ubi sit. Iterato⁴⁹ congregavit gentem magnum⁵⁰ rex David et⁵¹ sedecim alios magnos⁵² viros, quorum unus habebat centum millia hominum, alius ducenta⁵³ millia vel parum plus⁵⁴ vel parum⁵⁵ minus, et divisit

1. Br inde vobis; D inde tibi; Z tibi. — 2. Gr facio; Z tradam. — 3. D Z calyphi. — 4. Z ad regem David, ut dicto. — 5. D Charnamisan; Gr Cavarmisan; Z Charnamysan; Br Chavarsmisan. — 6. Gr frangeret. — 7. Z aggressus est terram Charnamysan. — 8. D Charnamisan, qui ad propria; Gr Cavarmisan; Br Chavarsmisan. — 9. Gr autem. — 10. Gr Cavarmisan; Z Charnamysan; Br Chavarsmisan. — 11. D Z calyphus valde. — 12. Z offerens. — 13. Br auri maximam; D magnam quantitatem auri. — 14. D Gr Z omittunt. — 15. Z Que. — 16. D omittit; Z patriarcha omnino. — 17. D omittit. — 18. Br unde; D unde rogavit, ut. — 19. Z omittit. — 20. Z rogans. — 21. D omittit; Gr et; Z daretque quandam maumeriam. — 22. D faceret quandam maumeriam dirui. — 23. Gr omittit: que ... patriarche. — 24. Z omittit: que ... Quam. — 25. Br D dictus calyphus; Z omittit. — 26. Z subverti. — 27. Z ut. — 28. D Z illius; Br Gr ipsius. — 29. Z comparuerit Postquam. — 30. D omnis Sarracenie. — 31. Gr Cavarmisan; D Charnamisan; Br Chavarsmisan. — 32. Gr reddiit. — 33. G noluit. — 34. D Z pacisci. — 35. D petitus. — 36. Z omittit: Et sic. — 37. Z autem. — 38. D magnam; Gr innumeram gentem; Z innumerabilem Chavarsmisan. — 39. Br D Gr transivit; Z transivit ultra. — 40. D Z Geon. — 41. Z se opponere regi David. Quem; Gr preparavit. — 42. Gr obviaturum. — 43. D maxima. — 44. Z ejus. — 45. Br quidam esse; Z ipsum Charnamysan fore mortuum. — 46. D Gr quidam eum esse (D fuisse) mortuum. — 47. Gr omittit. — 48. Br G dubitabant. — 49. Gr Interim. — 50. Br D Gr Z maximam. — 51. Z secum alios XVI potentes viros. — 52. Gr omittit. — 53. D bis centum. Et divisit; Gr CII. — 54. Gr omittit. — 55. Gr omittit.

exercitum suum¹ in quadraginta crucibus², quarum quilibet continebat sub se C millia hominum, et venit citra³ flumen Geos⁴ et cepit⁵ Choaresmen⁶ et Moa - Bendei⁷, Techris⁸, Nanru⁹, Sarches¹⁰, Chus¹¹, Tarsis¹², Dargan¹³, Chorasán¹⁴, Nichaguar¹⁵, Termedi¹⁶, Baguarda¹⁷, Nassa¹⁸, Bassan¹⁹, Edabamagan²⁰, Bolcho²¹, Ceregi²², Segisten²³, Saarsitan²⁴, Messedali²⁵, Chechi²⁶, Mean²⁷, Seheri²⁸, que omnes²⁹ sunt magne civitates, preter alia³⁰ castra parva³¹ et villas, que³² fuerunt³³ CC, et³⁴ regnum Soldani Soniar³⁵, in quo sunt³⁶ he³⁷ civitates: Musahar³⁸, Delbikan³⁹, Deschaan⁴⁰, Curchaan⁴¹ et alia provincia, que dicitur Delgor⁴², in qua sunt VIII magne civitates⁴³, et regnum de Marendran⁴⁴, in quo sunt VIII⁴⁵ civitates magne et CC castra⁴⁶, et terra⁴⁷ ista⁴⁸ in longitudine est XX dietarum⁴⁹ et in latitudine⁵⁰ XII. Et⁵¹ hic est⁵² finis terrarum Guarsinisaa⁵³. Regnum Soldani Tagiel⁵⁴ est in⁵⁵ introitu regni Persarum, quod dicitur magnum⁵⁶ Arach, id est „magnum regnum“, quod⁵⁷ per⁵⁸ tres

1. D Gr Z omittunt. — 2. D partibus; Z crucibus; venit citra flumen Geon et cepit XXIV magnas civitates preter villas et alia parva castra, que fuerunt cc. Cepit. — 3. B D L R contra; Gr circa. — 4. D Geon. — 5. D viginti tres civitates, que omnes. — 6. B R Charesmen; Br Charesman; L Caresmen; Gr Choatesmen. — 7. Gr Meabendi; B L R Moa., Bendei; Br Bendey. — 8. Gr Tibris; B Br L R Tebris. — 9. Br Manru; Gr Maurum; B Mauxi; L Maxuchus; R Maxu. — 10. B Br L R Sarges. — 11. Br Chusit; Gr Thus. — 12. Gr Tersis; B L R Thersis; Br Harsis. — 13. B Darjan; Br Darsan. — 14. R omittit; Gr Corasam; B Coarsan; L Choarsan. — 15. B L R Michagran. — 16. Br Termede; Gr Teemed; B L R Tramede. — 17. Gr Linguardan; B L Bangrada; R Bengrada; Br Banguarda. — 18. Gr Vasa; B L R Nasa. — 19. Gr Baston; B L R omittunt. — 20. Gr Hedemagan; Br Hodamahagan; B L R Ademagan. — 21. Gr Belcha; B L R Bolgo. — 22. B Ceregi; Br addit: Boleo. — 23. Gr Segestem. — 24. Br Saarstan; Gr Sabarstan. — 25. Br Messodali; Gr Messedenh. — 26. B Cechi; Br Chochi; L R Cethi. — 27. Br Mehan; B Meban; R Medan; Gr Melim. — 28. Gr Sethen; Br Soheri; B L R Seeri. — 29. R omnia. — 30. R omittit. — 31. B L R omittit; D Gr parva castra. — 32. B L R omittunt: que fuerunt. — 33. Br Gr sunt. — 34. Z cepit etiam. — 35. Gr Semar; B Br L R Somar; D Salmar; Z Sattay. — 36. Z quatuor magne civitates et eciam provincie. — 37. D quatuor civitates. Et alia. — 38. Gr Misaarii; B Br L R Nusaar. — 39. Br Delbichan; Gr Delbicañ. — 40. Gr Desicham; B L R Deescabam; Br Desohaban. — 41. Gr Chuetam; B L R Curcan; Br Churcan. — 42. Gr Delgoc; Z Dolgoy. — 43. Gr civitatis magne; Z Subjugavit eciam sibi regnum. — 44. Gr Marendumer; Br Marendint; D Maredran; Z Marenchan, quod regnum est in longitudine XX dierum. — 45. B L R omittunt. — 46. B L R castra CC. — 47. B longitudinis XX dierum (L R omittunt: et), latitudinis XII. — 48. D illa. — 49. Br dierum. — 50. G altitudine. — 51. Gr Z omittunt; Br et hec. — 52. Gr omittit. — 53. Gr Guarinisahan regis; Br Guarsinisaha; B Guamisac; L R Guarmisac; D Cuarmischa; Z Chanarmysan. — 54. B D R Tagiel; Z Tagyel; R Gagiel. — 55. Gr omittit: est in legens: cum). — 56. Z omittit: magnum . . . est. — 57. Gr et quod. — 58. B omittit.

menses¹ potest equitari, et² caput hujus regni est civitas quedam³, que vocatur⁴ Rahi⁵. Alie civitates vocantur Auher⁶, Scharrai⁷, Semenech⁸, Causuin⁹, Senchan¹⁰, Chain¹¹, Amedan¹², Esbohan¹³, Sangahaa¹⁴, Senchehan¹⁵, Covine¹⁶, Amiana¹⁷ et castra plus quam CCC. In terra de¹⁸ Diarbakan¹⁹ sunt he²⁰ civitates²¹: Murris²², Erohan²³, Bellechan²⁴, Coahi²⁵, Chenge²⁶, Eschenu²⁷, Aramre²⁸, Enuschaar²⁹, Meraga, Sada, Chanogun, Testemodi³⁰, Sardahan, Guardun³¹, Munedo³², Solemeste³³, et terra ista est XLVII dierum in longitudine. Item³⁴ in provincia, que dicitur Chanka³⁵, sunt XX civitates et castra CXX³⁶, et regnum istud vocatur regnum³⁷ Ebibeth³⁸, quod dicitur parvum Arach, id est³⁹ „parvum regnum“. Omnes⁴⁰ prefatas terras⁴¹ subjugavit sibi⁴² rex David et⁴³ distat a Baldach⁴⁴ per quinque dietas et⁴⁵ a Musbech⁴⁶ per totidem dietas, et⁴⁷ caput exercitus David⁴⁸ pervenerat⁴⁹ in⁵⁰ terra⁵¹ Georgianorum, quos devicit et⁵² abstulit eis XL castra, quia⁵³, cum essent⁵⁴ Christiani, confoederati erant cum⁵⁵ Sarracenis. Post hec⁵⁶ rex David⁵⁷ misit nuncios suos⁵⁸

1. B L R tribus mensibus; Z vix. — 2. B L R Z omittunt. — 3. D omittit; Br Gr quedam civitas; B L R civitas Ray. — 4. B D omittunt: que vocatur. — 5. Br D Z Ray; Gr Fax; B L R est civitas Rai et alie (L R omittunt: et) tredecim civitates et castra plusquam trecenta. In terra Dediar Bacan sunt civitates decem et septem, que terra est longitudinis quadraginta septem dierum. Item. — 6. Gr Aer. — 7. Gr Jochem; Br Joharrai. — 8. Br Sehemonech; Gr Sebem. — 9. Br Casuinsenchan; Gr Enec. — 10. Br Sehemenam; Gr Seheman. — 11. Br Cham, Chaschan; Gr Casurn. — 12. Gr Zenean.; Cames, Chaseam, Amedann. — 13. Br Esbaban; Gr Ebeban. — 14. Br Sangnaba; Gr Sangarahau. — 15. Br Zencheban; Gr Cengeham. — 16. Br Choune; Gr Choone. — 17. Gr Aimana. — 18. Gr omittit. — 19. Gr Diabertum; D Biarachan; Z Diarbachan sunt alie XII civitates. — 20. D omittit; Z alie. — 21. D sedecim et terra illa quadraginta septem. — 22. Br Nurris; Gr Nurcis. — 23. G Heborann. — 24. Br Bellochan; Gr Bellacann. — 25. Br Choay; Gr Cheai. — 26. Gr Chang. — 27. Br Heschenu; Gr Eschemi. — 28. Br Aramire; Gr Annumme et terra ista est XLVII dierum in longitudine. Item in provincia. — 29. Br Honuschaar. — 30. Br Tactemeli. — 31. Br Guarduhil. — 32. Br Muonde. — 33. Br Scelomeste. — 34. Z omittit: Item ... Omnes. — 35. Gr Chantha; B Br D L R Cancha. — 36. D viginti sex; B L R ducenta viginti. — 37. B omittit. — 38. Gr Ebibech; D soldani Ebibec; Br Obibeth. — 39. Gr omittit. — 40. Gr Et omnes. — 41. Z istas. — 42. B L R omittunt. — 43. Z castra locavit a Baldach per quinque. — 44. Gr Altis dac; D a Baldas; B L R Abaldach sex dietas et totidem a Mussuch et caput. — 45. Z omittit: a ... dietas. — 46. Gr Ammusthenn.; D a Musehec; Br Musehec; B Mussuch; L Musceth; R Museech. — 47. Z omittit. — 48. B L R omittunt; Z terram Georianorum intraverat, quos devicit. — 49. Z omittit. — 50. Br ad terram. — 51. D Gr terram; B L R ad terras. — 52. Br atque. — 53. B L R qui; D Z non veri (Z vere) credentes. — 54. Gr erant. — 55. R omittit. — 56. D Z omittit: Post hec. — 57. D Z qui semper triumphetur et vivat. — 58. B L R Z omittunt.

ad calipham¹ de Baldach², qui tulerunt super caput suum³ vexillum⁴, in quo erat crux⁵, quando intraverunt Baldach⁶. Quibus dixerunt Sarraceni: „Quare fertis super caput vestrum⁷ crucem⁸, cum sitis in⁹ Baldach (que¹⁰ dicitur sarracenicè¹¹ „Darheschen“¹², quod est interpretatum¹³ „curia salutis“) et in facie Sarracenorum?“ Quibus dixerunt nuncii: „Dominus noster, rex David, precepit nobis, ut hoc modo intraremus¹⁴, aliter¹⁵ vero non; quodsi¹⁶ nolueritis¹⁷, revertemur.“ Significatum¹⁸ est caliphe¹⁹ hoc, qui dixit, ut intrent²⁰, „sicut volunt“²¹. Quos statim²² et caliphas vidit²³, honorifice²⁴ suscepit assurgens²⁵ eos, quos juxta se sedere fecit. Cui²⁶ nuncii²⁷ ex parte domini sui²⁸ per interpretem locuti sunt dicentes: „Rex noster²⁹ vos salutatur et significat, quod noster Japhelech³⁰, (id est³¹ patriarcha), multum se commendat³² de vobis³³, quod³⁴ sincerum semper habuistis³⁵ animum erga³⁶ Christianos et honorastis³⁷ ecclesias nostras, pro quo³⁸ concedit vobis³⁹ sextam partem terre⁴⁰, quam tenetis⁴¹, et vult habere Baldach⁴², ut sit ibi sedes patriarche nostri.“ Quibus dixit caliphas⁴³: „Rex virtute divina subjugavit sibi tantam terram⁴⁴ et ubique personaliter esse non potest. Oportet⁴⁵, ut⁴⁶ per terras conquistatas⁴⁷ statuatur bajulos⁴⁸ suos⁴⁹; supplico⁵⁰

1. D Z caliphum. — 2. D Baldac. — 3. D Z omittunt. — 4. B L R signo crucis insignitum in ipso introitu in Baldach. Mirantibus ad signum Sarracenis introierunt ad calipham nuncii, quibus ille assurgens juxta se secedere fecit. At illi ex mandato domini sui locuti sunt ei dicentes: „Rex noster salutatur vos et pro honore pariter et auxilio Christianis semper a vobis exhibito maximas agens gratias sextam partem terre, quam possidetis, pro bone voluntatis vestre mercede vobis possidendam relinquit. Baldach vero ad constituendam in ea sedem patriarchalem a vobis requirit.“ Quibus caliphas respondit: „Cum dominus meus rex David, licet multas acquisierit terras, ubique personaliter esse non possit, oportet. — 5. Z signum crucis. Intranantibus illis Baldach dixerunt. — 6. D Baldac. — 7. D omittit. — 8. B r Gr crucem super caput vestrum; D vexillum. — 9. G de. — 10. Z omittit: que ... Quibus. — 11. Gr Sarracene. — 12. B r Darschellen; D Barheselem; Gr Beteselem. — 13. D interpretatum est. — 14. Gr Z terram; B r (addens terras) D intremus. — 15. Gr omittit: aliter ... non. — 16. Z non prohibueritis, revertemur. — 17. D Gr volueritis. — 18. Z Significatumque cum hoc calypho; Gr Signatum est hoc calypho. — 19. D Gr hoc calypho. — 20. Z intrarent. — 21. B r Gr velint; Z vellent. — 22. D omittit. — 23. D vidit caliphus. — 24. Gr honeste. — 25. Z omittit: assurgens ... fecit. — 26. D Ad quem. — 27. Z omittit: ex ... dicentes ac legit: dixerunt. — 28. Gr omittit. — 29. Z David salutatur te. — 30. Gr Japhelec; B r Jaffelech; D Jaffelech; Z Jafelyo. — 31. Gr omittit. — 32. Gr omittit. — 33. Z te. — 34. Z omittit: quod ... nostras. — 35. B r Gr habuisti semper. — 36. Gr apud. — 37. L R Z honorifice. — 38. B r D Gr Z ipse. — 39. Z tibi. — 40. Z omittit. — 41. Z tenes. — 42. D Gr Baldac. — 43. D Z caliphus. — 44. B r tantas terras. — 45. Z omittit: Oportet ... suos. — 46. B r L R Z omittunt. — 47. B r acquisitas. — 48. B r Gr ballivos; L R ballumos. — 49. B unde. — 50. D rogo, ut.

ergo, ut¹ in terra ista bajulum² suum³ statuat⁴. Nuncii⁵ dixerunt: „Non venimus ad querendam⁶ pecuniam, sed quia audivimus, vos⁷ fecisse dirui⁸ sanctam⁹ Jerusalem¹⁰, tantum¹¹ pecunie nobiscum¹² ferimus¹³, quod muros ipsius¹⁴ auro et argento reedificabimus.“ Obtulit¹⁵ nunciis xennia¹⁶ valencia¹⁷ centum millia besanciorum¹⁸, que nuncii recipere noluerunt¹⁹.

Quando autem rex David pervenit ad terram, que dicitur Casuin²⁰, quam sibi subjugavit, dimisit ibi bajulum²¹ suum cum paucis²² de suis et²³ dimittens ipsam terram²⁴ post tergum suum²⁵ homines²⁶ illius civitatis interfecerunt²⁷ bajulum²⁸ regis et alios²⁹ de familia sua. Quod³⁰ quum³¹ audivisset rex David³², misit partem gentis³³ sue³⁴ ad obsidendam terram illam, que obsessa fuit³⁵ sex diebus. Septimo³⁶ die in medio noctis ceciderunt tres tures et sex cubiti³⁷ de muris³⁸ predictae civitatis³⁹ et ingredienti Christiani terram ipsam occiderunt⁴⁰ in ea⁴¹ octoginta millia hominum⁴² pugnatorum⁴³.

1. Br D Gr me. — 2. Br Gr ballivum. — 3. B L R suum ball. — 4. Br D Gr Z et dabo illi (Br D ei; Z sibi) pecunie, quantum (D omittit: ipse) voluerit; B L R ut ex me pecunias infinitas recipiat. — 5. B L R vero ad hec: „Pecuniarum causa non nos adhuc adduxit, sed quia muros sancte civitatis Jerusalem (L R Jherosolima) destruxistis, ad reedificationem eorum pecunia nobis abundat.“ Cumque nunciis regis centum milia bizantinorum obtulisset, recipere prorsus renuerunt. Postquam autem rex ad terram Chasuin devenit, quam sibi. — 6. Br querendas pecunias; Gr querere. — 7. Z te. — 8. D dirui fecisse. — 9. Gr civitatem. — 10. D et; Z dirui sanctam Jerusalem fecisse. — 11. D tantam pecuniam. — 12. D omittit. — 13. Gr referimus. — 14. Gr ejus. — 15. Z eciam. — 16. Br D Gr exenia. — 17. Z omittit. — 18. Gr bisanciorum; Z bizanciorum. — 19. D Z Contigit interim (D enim), quod Melycaleem (D Melichalehem), soldanus Babilonie, miserat in exennium (Z exercitum) calypho quosdam milites Christianos, quos liberavit ad preces nunciorum. Quorum quidam ex eis Antiochiam venerunt, qui (Z omittit: hec et alios rumores) dixerunt, quod, quando rex David pervenit ad terram, que dicitur Chasuin (Z Chasvin), quam sibi subjugavit (Z subjugaverat), dimisit ibi. — 20. Gr Chasiuvi; D Chasum; Br Chasuin; Z Chasvin. — 21. Br Gr ballivum. — 22. Z relinquens ipsam. — 23. Gr omittit. — 24. Br illam; Gr omittit: ipsam terram. — 25. B terram illam post se. — 26. B Z autem. — 27. B interemerunt. — 28. Br Gr ballivum; B ballivum regis et alios . . . sua interemerunt. — 29. Br et quosdam de. — 30. D veniens ad noticiam suam; B comperto rege. — 31. Br cum audisset; Z dum venisset ad noticiam regis. — 32. B Gr omittunt. — 33. Z exercitus ad. — 34. B L R misit ad obsidionem civitatis. Die vero septima obsidionis ad insultum Christianorum Deo operante ceciderunt. — 35. D Z per sex dies. — 36. Z vero; D Et septimo. — 37. D tres tele. — 38. Z omittit: de muris; B L R muro civitatis. — 39. Br civitatis predictae. — 40. Gr occupaverunt et in ea. — 41. Z omittit: in ea. — 42. D omittit. — 43. D Z Pro quo (Z Unde) omnes credentes in Christo Jesu (D Jesu Christo orare debent, ut) monemus, ut orent Dominum, ut ei (Z regi David) triumphus conservetur et salus, qui obediens est Deo et sancte ecclesie, qui liberat

Quae sequuntur ¹ ex alia carta translata sunt.

Subjugavit Dominus famulo suo, regi David, terram Caracher ², in qua sunt XII civitates magne ³, et preterea ⁴ terram ⁵ soldani Beorich ⁶, in qua sunt VIII magne civitates, preterea terram ⁷, que dicitur Sacchero ⁸, usque Sagibus ⁹ XX ¹⁰ dietas ¹¹ et inde usque ¹² Pharaga et ¹³ Margana X dietas ¹⁴. Inde subjugavit ¹⁵ sibi terram Coegent ¹⁶, unde ¹⁷ venit copia optimi serici, que durat usque Bocara ¹⁸, que ¹⁹ continet intra ²⁰ se CCCLXVI ²¹ flumina et ²² iudices seu consules XII millia et continet XX dietas, et inde ²³ usque ad terram Harsinoth ²⁴ VIII diete ²⁵ et inde usque ²⁶ Sacchere ²⁷ XX diete ²⁸. Ista sunt ²⁹ ultra fluvium ³⁰ Geos et in medio istarum terrarum ³¹ sunt CCL ³² oppida et ville magne ³³. Citra ³⁴ fluvium ³⁵ Geos cepit dominium ³⁶ soldani Machemoth ³⁷, cujus terra dicitur Coressen ³⁸, in qua sunt ³⁹ he ⁴⁰ civitates: Amonxeomro ⁴¹, Mero, Sirchos ⁴², Thos ⁴³ et Maummerie ⁴⁴, Dadli ⁴⁵, Sarasten ⁴⁶, Baharamien ⁴⁷, Nossachor ⁴⁸, unde veniunt ⁴⁹ optimi baudekini ⁵⁰, Barach, Herre ⁵¹, unde veniunt ⁵² lapides pretiosi, Basten ⁵³, Seherr ⁵⁴, Dammirigagi ⁵⁵; iste sunt majores civi-

credentes de manibus (Z manu) incredulorum (D incredencium), qui est rex regum, qui destruit (Z destruxit) legem Sarracenorum, qui tuetur sanctam ecclesiam, qui est rex Orientis.

1. B Gr LR secuntur. — 2. Gr Baracher; B Akaracer; L Achararer; R Kararer; Br Karacher. — 3. Br LR magne civitates. — 4. B LR omittunt: et preterea. — 5. B terramque; LR terram quoque. — 6. Gr Bogrich; B Begriac; L Begricam; R Begrican; Br Begchas. — 7. B LR Terram eciam. — 8. Gr Sachier; B LR Sagier; Br Sacchun. — 9. Gr terram Sachim; B Sachom; L Sacon; R Sacom; Br Sagier. — 10. Br Gr LR XL. — 11. B dietarum; R dierum. — 12. Gr et. — 13. Gr omittit. — 14. B LR terram decem dietarum. — 15. Br subjecit; B LR subegit terram. — 16. Br Choegent; Gr Cogent; B LR Coliegent. — 17. B LR ubi. — 18. Gr Bachara; B LR Bochora. — 19. B LR et. — 20. B LR inter. — 21. R CCCLX. — 22. B LR omittunt: et ... et continet. — 23. Gr omittit. — 24. Gr Arsinoe; B Br Arsinot; L Arsina; R Arnuot. — 25. B Gr dietas; LR dictas. — 26. B LR ad. — 27. Gr Satē; B LR Sacheum; Br Sacebun. — 28. Br B LR dietas. — 29. Gr omittit: Ista sunt ac legit: et transivit. — 30. Br B Gr L flumen. — 31. Br Gr terrarum istarum. — 32. Gr CCLX opida; R L. — 33. LR magne ville. — 34. Gr Circa. — 35. Br flumen. — 36. L dominum. — 37. Gr Machemorum; B LR Maemoth; Br Mahemeth. — 38. Gr Coressen; B LR Choressen; Br Choressan. — 39. B LR civitates duodecim cum aliis oppidis et villis magnis ducentis triginta duabus, quam subjugavit. Acquisivit. — 40. Gr hee. — 41. Br Amonxeomro; Gr Amonzen. — 42. Gr Sircos; Br Sireos. — 43. Gr Tos. — 44. Gr Mahumm; Br Mahaumerie. — 45. Br Daadli; Gr Dubuli. — 46. Br Saresten; Gr Seresten. — 47. Gr Haborm. — 48. Br Nessaor; Gr Nesaūr. — 49. Gr venerunt. — 50. Gr Baldelini. — 51. Br Heree; Gr Herce. — 52. Br venerunt. — 53. Gr Bastem. — 54. Br et Cheri; Gr Seeri. — 55. Gr Damirichasi.

tates. De aliis oppidis ¹ et villis magnis CCXXX ² sibi subjugavit. Acquisivit preterea ³ terram soldani Seneha ⁴, que ⁵ continet has ⁶ civitates magnas ⁷: Nessiher ⁸, Debihagan ⁹, Dehestan ¹⁰, Gargan ¹¹, et preterea ¹² cepit regionem ¹³ de Cantun Dehensin ¹⁴, que continet VIII civitates magnas. Preterea cepit regiones Maher et Zedran ¹⁵ et terram adjacentem cum X civitatibus magnis et ¹⁶ CCL munitionibus magnis. Inde cepit regiones soldani magni, qui potencior est omnibus predictis Cagoresech ¹⁷, continentes III ¹⁸ menses in longitudine ¹⁹ et totidem in latitudine ²⁰. Inde cepit terram soldani Teor in Delarach ²¹. Inde ²² venit prope Baldach et ²³ cepit a latere terram de Bihagan ²⁴ continentem XLVII magnas ²⁵ civitates et famosas ²⁶, inter quas majores sunt ²⁷: Seray ²⁸, Aschar ²⁹, Casuhil ³⁰, Chon ³¹, Chasehen ³², Sephen ³³, unde ³⁴ veniunt optimi bocarani ³⁵, Hamedan ³⁶, et preter predictas XLVII civitates continet oppida et villas magnas CCCXX ³⁷. Postea cepit terram soldani Sardaham ³⁸ continentem has civitates: Harman ³⁹ et Marahan ⁴⁰, Selemesth ⁴¹, Marahage ⁴², unde ⁴³ venit terra, qua capita ⁴⁴ abluuntur ⁴⁵. Preterea cepit terram ⁴⁶ amiralis Bohair ⁴⁷ continentem ⁴⁸ XI civitates, cu-

1. Gr opidis. — 2. Br Gr CCXXXII. — 3. B L R et. — 4. B Br Gr Senecha; L R Senetha. — 5. B L R quatuor magnas continet civitates. — 6. B omittit. — 7. B omittit: Nessiher ... cepit. — 8. Br Neshier; Gr Nessier. — 9. Br Debiagan; Gr Vibangari. — 10. Gr Devestan. — 11. Gr Gargan. — 12. B Et postea. — 13. Br regiones; B L R regiones Macharenzeduan (L R Macharenzedran) et terram adjacentem cum decem civitatibus magnis et ducentis quinquaginta munitionibus. Inde. — 14. Br de Cantun Dehenzin; Gr de Cantun: et de Herim. — 15. Br Maharent edtran; Gr Regiones Maaharem, Rediamos et. — 16. Gr omittit. — 17. Br Caboresech; B Kaoreseth; L R Kaorezeth; Gr Chaoreth. Sevahem, unde veniunt optimi Bocaramni homerat. — 18. Gr quatuor menses; B L R menses tres. — 19. Gr longitudinem. — 20. Gr latitudinem. — 21. Br soldani de Theor in Delharach; Gr Therendel Barach; B L R Theorindelbarach. — 22. Br Unde venerunt; Gr Deinde. — 23. Gr omittit. — 24. Gr de Biang.; B Bairgan; Br Brangan; L de Brangan; R dibiangari. — 25. Br et formosas. — 26. G L R et formosas civitates. — 27. R omittit. — 28. Gr Jerahe; Br Leray; L Lera. — 29. Br Asebar; Gr Hasaharum; L R Asear. — 30. Br Casubin; Gr Chachasm.; B Chasuin; L R Chasium. — 31. Gr Chan; B Chou. — 32. Br Chaseban; Gr Casehen; L R Caselben. — 33. B Spun; Br Spehen; R Speen; L Szeen. — 34. R inde; Br unde venerunt. — 35. Gr Bagaramni; B Br L R Bochorani; Br bocorani. — 36. Br Hameidan; Gr Hamet; B L R omittunt sed legunt: et absque his civitatibus XLVII continet villas et oppida. — 37. Br CCCXX; Gr villas et oppida magna CCCXX; B L R villas et oppida CCCXX. — 38. R Cardahan; Br Sardahan continentes. — 39. Br Sarima; Gr Hoema; B Baruda; L R Baruba. — 40. Gr Marchiam; Br Marahan; B L R Machaan. — 41. Gr Celenistram; B Br L R Celelest. — 42. Gr Marachache. — 43. R inde. — 44. Gr omittit. — 45. B lavantur. — 46. Br terre; B L R terras. — 47. Gr admirabilem Bobacce; Br admirabilis Bobatre; B L R admiranti Bobatre. — 48. B Br L R continentes.

jus¹ metropolis est Keme², et CLXX oppida³ et villas magnas. Et hec est⁴ ultima regio Persidis⁵ ex parte nostra et inde non est nisi⁶ plana⁷ terra usque Baldach⁸, scilicet V⁹ diete. — Omnia predicta nomina sunt in¹⁰ persica lingua.

Habet autem rex David tres exercitus, quorum unum misit in terram Calaph¹¹, fratris soldani Egypti¹²; prius tamen¹³ proposuit, Domino¹⁴ concedente¹⁵, subjugare nomini¹⁶ Christiano terram soldani Iconiensis¹⁷ et Alappiam¹⁸ et¹⁹ Damascum et omnes regiones interjacentes, ut nec unum post se relinquat adversarium.

Precedencium²⁰ literarum exemplaria²¹ attulerunt comiti Tripolitano²² homines ipsius²³ ex partibus illius²⁴ venientes. Mercatores etiam a²⁵ partibus orientis species²⁶ aromaticas et lapides preciosos deferentes similes²⁷ literas attulerunt²⁸. Quotquot autem²⁹ de partibus illis³⁰ veniunt³¹, idem dicunt. De exercitu eciam³² nostro quidam a soldano Egypti capti fuerunt, quos fratri suo³³ Coradino misit Damascum³⁴. Coradinus, rex Damasci³⁵, eos misit domino suo caliphe Baldacensi³⁶. Ille³⁷ autem³⁸ regi David pro magno munere predictos captivos transmisit³⁹, qui, postquam eos⁴⁰ Christianos esse cognovit⁴¹, a vinculis absolutos usque ad⁴² Antiochiam reduci⁴³ precepit⁴⁴, qui pre-

1. B L R quarum. — 2. Gr Cheme et Chu.; Br Kenie et C oppida; B Kemie et CLXX oppida et villas magnas. — 3. Gr opida. — 4. L R omittunt. — 5. R Perfidis. — 6. B L R nec tamen est ibi plana. — 7. B Gr plena. — 8. Gr Baldac. — 9. Gr VI; B L R omittunt: scilicet ... omnia. — 10. Gr omittit. — 11. A P Colaph. — 12. A B Br Gr P L R alium misit in Baldach (B Baudach; R Bauchdach), tercium misit in Moisan (A P Mausam; Br Monsam; B L R versus [B Morisain; L Morisan; R Morizan]), qui (Br que) prisco nomine Ninive nominatur (A P nuncupatur; B L R vocabatur). Et (B Br L R Jam non) distat ab Antiochia (B omittit: nisi) per X (A B Br L P R XV) dietas festinans venire in (A P usque ad; Br L R ad) terram promissionis, ut visitet sepulcrum Domini et reedificet civitatem sanctam (B L R et sanctam civitatem reedificet), prius. — 13. R omittit. — 14. Gr Deo. — 15. B L R cooperante. — 16. Gr omni. — 17. Gr Ischömen.; B L R Ichoniensis. — 18. Br Gr Halapiam; L R Halappiam; A P (omittens et) Calaphiam. — 19. A P omittit. — 20. A B L R autem. — 21. Gr exemplarium. — 22. Gr attulerunt Tripolitano. — 23. A P illis. — 24. Br illis. — 25. B L R ex. — 26. Gr omittit. — 27. A Br Gr L P R consimiles. — 28. A Gr L P R contulerunt. — 29. B Sed et; L R Sed quotquot. — 30. G omittit. — 31. B Br L R venerunt. — 32. Gr autem; A P nostro eciam. — 33. B Gr omittunt. — 34. Gr Damasc. — 35. B L R Coradinus eosdem misit; Gr Damasc. misit eos. — 36. A P Baldachensi; Br Baldacensi; Gr Baldacen. — 37. B L R Quos ille. — 38. B L R omittunt. — 39. B L R omittunt: predictos ... transmisit. — 40. B L R quos ipse rex ut. — 41. B L R ut cognovit esse Christianos. — 42. B L R omittunt: usque ad. — 43. Br Gr deduci. — 44. B misit; L R remisit.

dictos ¹ rumores ² et alia quam plurima ³ de rege David nobis retulerunt.

Soldanus ⁴ Egypti ⁵ per nuncios predicti ⁶ caliphe Baldacensis ⁷ audiens ⁸ predicti regis David insuperabilem ⁹ potenciam ¹⁰ et mirabiles ¹¹ triumphos et, qualiter jam ¹² fere ¹³ per duentas ¹⁴ dietas terram ¹⁵ Sarracenorum in manu potenti occupasset ¹⁶, nec erat, qui valeret ¹⁷ resistere, consternatus ¹⁸ animo et mente confusus precepit adduci ¹⁹ quosdam nobiles ex nostris ²⁰, quos ²¹ in carcere Cayri ²² detinebat captivos, electum scilicet Beluacensem ²³ et fratrem ejus et vicecomitem Bellimontis et Joannem ²⁴ de Arceio ²⁵ et Odonem ²⁶ de Castellione et Andream de Espoissa ²⁷ et quosdam de fratribus Templi et hospitalis Sancti Johannis ²⁸ et ²⁹ de domo Teuthonicorum ³⁰, per quos pacem cum nostris sperabat ³¹ se obtenturum ³², proprios etiam nuncios ³³ suos ³⁴ in exercitu Damiate ³⁵ cum literis nobis transmisit ³⁶ modis omnibus attemptans ³⁷, si ³⁸ pacem vel treugas posset ³⁹ habere nobiscum ⁴⁰. Christianorum ⁴¹ autem exercitus ⁴² predictis rumoribus exultabat et confortabatur ⁴³ in Domino et maxime, postquam literas imperatoris Romanorum Friderici recepimus ⁴⁴ cum nuntiis ejus affirmantibus, quod concedente Domino ⁴⁵ cum magna virtute et magno apparatu ⁴⁶ venturus esset ⁴⁷ in proximo Augusto ad honorem Dei et subsidium Christianorum.

1. BLR eosdem. — 2. R rimores. — 3. BLR omittunt: quam plurima ac legunt: multa. — 4. A B Br Gr L P R igitur. — 5. BLR audiens. — 6. BLR omittunt. — 7. A P Baldachiensis; Gr Baldacensis. — 8. BLR omittunt. — 9. Gr mirabilem; B Br L R mirabiles. — 10. B Br L R potencias. — 11. Br terras. — 12. BLR ineffabiles. — 13. Gr omittit. — 14. BLR omittunt. — 15. BLR fere. — 16. Gr Sarracenorum terras occupasset; B L R terras principum Sarracenorum (L R Sarracenicorum) potenti virtute tulisset. — 17. Gr ei valebat; A P ei resistere; B L R ei resistere posset. — 18. BLR omittunt: animo ... precepit et legunt: timens jussit adduci. — 19. B Br L R sibi. — 20. A P ex nostris nobiles. — 21. BLR ex nostris captivos tenebat. — 22. A Br P Kayri; Gr clam. — 23. Gr Belvac. — 24. Gr Johannes. — 25. Gr Artois; B Arci; A P Arceis; Br Arcies; L Arce; L de arri. — 26. Gr Odonen. — 27. Gr Pessi; A B Br L P R Espoisse. — 28. A B P Joannis. — 29. B Gr omittunt. — 30. A B Br P Theutonicorum; Gr Theutonicorum. — 31. Gr se sperabant; A Br L P R se sperabant. — 32. Br habiturum et. — 33. BLR nuncios eciam nobis. — 34. A B Gr P omittunt. — 35. Gr Damiete. — 36. BLR transmisit cum literis; A P cum literis in exercitu Damiate nobis transmisit. — 37. A R optantas; P tentans. — 38. BLR omittunt. — 39. BLR omittunt. — 40. B nobiscum habere. — 41. BLR Christianus. — 42. BLR pro talibus exultabat (L R maxime), quod adventum imperatoris Friderici citum fore per ipsius nuncios ac literas didicerat. Anno. — 43. A P confirmabatur. — 44. A P Friderici cum nunciis affirmantibus recepimus. — 45. A P Domino concedente. — 46. Gr apparatu magnifico; A Br P magnifico apparatu. — 47. Gr omittit.

Anno siquidem ¹ preterito liber quidam Sarracenorum ² magne ³ apud ⁴ ipsos ⁵ auctoritatis in manus nostras devenit. Hunc autem ⁶ quidam eorum astrologus, quem prophetam magnum Sarraceni reputant ⁷, a principio ⁸ legis eorum cum summo studio scripserat ⁹. Predixerat ¹⁰ autem ¹¹ inter alia multa ¹², quanto ¹³ tempore ¹⁴ lex eorum permanere deberet ¹⁵ et ¹⁶ que, sicut gladio inceperat ¹⁷, ita ¹⁸ gladio peritura erit ¹⁹. Prophetavit ²⁰ insuper, quanta mala Salahadinus ²¹ facturus esset Christianis et ²² qualiter ante ²³ destructionem gentis paganorum ²⁴ et exterminium ²⁵ legis eorum regnum Jerusalem cum multis aliis ²⁶ regnis proprie subjiceret dicioni ²⁷. Inde vero ²⁸ non tanquam vaticinando, sed quasi historiam ordinate describendo ²⁹ de recuperatione civitatis Acconensis ³⁰ et de his ³¹, que in ³² exercitu regum ³³ Francie et ³⁴ Anglie ³⁵ et aliorum occidentalium principum acciderent, aperitissime retulit, ac si ³⁶ propriis oculis vidisset ³⁷. Addidit insuper ³⁸, sicut ³⁹ oculis nostris vidimus ⁴⁰, quecumque usque ad captionem Damiate ⁴¹ his diebus nostris ⁴² et Sarracenis casibus variis ⁴³ contingerunt, et propter ⁴⁴ hoc aliis, que nondum ⁴⁵ evenerunt ⁴⁶, que ipse in proximo ventura predixerat ⁴⁷, fidem facilius adhibuimus. Prenunciavit ⁴⁸, qualiter, capta Damiate ⁴⁹,

1. B L R autem. — 2. Br Sarracenorum quidam. — 3. Gr quidem. — 4. B aput. — 5. Gr nos; B L R eos. — 6. B L R Quem eorum quidam. — 7. B Gr L R reputabant; A P vocant. — 8. L christiano. — 9. B L R scripserunt studio. — 10. A P Predixit; B L R Predicebat. — 11. Gr enim; B L R omittunt. — 12. B omittit. — 13. L quarto. — 14. Br temporaliter. — 15. Gr permaneret. — 16. B L R omittunt. — 17. Gr cooperat. — 18. Gr omittit. — 19. Br G erat; Gr peribit; B L R finiret. — 20. B L R Prophetabat. — 21. A Gr P Soldanus; B Br L Salahadinus. — 22. Gr omittit. — 23. Gr autem. — 24. B Br L R pro: gentis paganorum: Sarracenicam. — 25. Br exercituum; B L R et legis eorum abolicionem. — 26. B L R aliis quibusdam; A P regnis aliis. — 27. Gr subiceret; B L R subjiceret sue dicioni. — 28. B omittit. — 29. Gr scribendo. — 30. B L R de civitatis Acconensis recuperatione. — 31. Gr hiis. — 32. B L R inter duos reges, Francie scilicet et Anglie, contigerunt, ac si suis oculis aspexisset, apertissime referebat. Addidit. — 33. Br regis. — 34. A P omittunt. — 35. Gr Anglie et Francie. — 36. A Br Gr P ea. — 37. Gr respexisset; A B Br L P R aspexisset. — 38. B Br L R eciam. — 39. A P propriis oculis; B L R suis oculis. — 40. Gr videremus. — 41. Gr Damiete. — 42. A B Br L P R nobis. — 43. A Gr P variis casibus. — 44. B L R propterea, quia eorum, que prophetata jam plurima videmus impleta, subsecuturis nihilominus prophetatis implendis fidem prebere debemus, captionem scilicet Alexandrie, Kairi et Babylonie et universarum Egipti regionem prefata nobis pollicetur prophetia. Et quia Damascum et Halapiam et omnes adjacentes provincias Christianorum princeps (R principes) potentissimus in virtute exercitus populi christiani subigeret et civitatem Jerusalem cum universa Syria (R Siria) de manibus paganorum liberaret. Sed quoniam. — 45. G mundum; Gr mundo. — 46. A P evenerant. — 47. Br predixit. — 48. Gr eciam; Br P enim. — 49. Gr Damiate.

Alexandriam et Chairon¹ et Babyloniam² et universas Egypti regiones Christianorum populus obtineret, Damascus³ preterea⁴ et Alapiam⁵ et omnes adjacentes provincias Christianorum⁶ princeps⁷ potentissimus in⁸ virtute exercitus populi Christiani occuparet et civitatem Jerusalem cum universa Siria⁹ liberaret de manibus paganorum. Quoniam¹⁰ autem, qui talia predixit¹¹, Sarracenus existit¹², multi ex¹³ nostris verbis ejus fidem adhibere¹⁴ noluerunt non advertentes¹⁵, qualiter Balaam¹⁶ ariolus et¹⁷ gentilis de Christo et¹⁸ filiis Israel prophetavit (Num. XXIV, 17)¹⁹ et Nabugodonosor²⁰ de futuris regnis et lapide sine manibus de monte exciso somniavit (Dan. II, 34—46)²¹ et Pharaon²², rex Egypti, fertilitatis²³ future et sterilitatis subsequere²⁴ in somniis²⁵ previdit enigmata (Gen. XLI, 17—28). Sed et²⁶ Caiphas²⁷, cum²⁸ esset pontifex anni illius²⁹, non a se³⁰, sed a spiritu sancto prophetavit (Joh. XVIII, 14)³¹ loquens sicut asina Balaam (Num. XXII, 28—34) et³², que diceret, non intelligens³³ nec loquens³⁴ de sanctis prophetis apertius de Christo et utroque ejus adventu estimo fuisse locutum³⁵, quam Dominus locutus est per Sybillam³⁶; firmiter enim est³⁷ testimonium, quod a parte adversariorum profertur.

Ut autem omnis ambiguitas ab aliis³⁸, qui dubitant³⁹, tolleretur⁴⁰, hoc presenti anno Suriani⁴¹, qui nobiscum erant in exercitu, librum⁴² antiquissimum lingua Sarracenicam scriptum de antiquis armariis suis nobis⁴³ ostenderunt, cujus⁴⁴ erat superscriptio: Revelaciones⁴⁵ Beati⁴⁶ Petri Apostoli⁴⁷ a discipulo ejus⁴⁸ Clemente in uno volumine redacte⁴⁹. Quicumque autem⁵⁰

1. Br Kairum; Gr Charr. — 2. Br Gr Babiloniam. — 3. Gr Damiettam autem. — 4. P preteriti. — 5. Br Halapiam; Gr Alappiam; P Alappiam. — 6. P Christianorum provincias. — 7. P principi. — 8. P omittit. — 9. Gr Lyfia de manu paganorum liberaret. — 10. B L R Sed quoniam. — 11. P dixit. — 12. Br extitit. — 13. B L R nostrorum. — 14. P fidem verbis ipsis adhibere. — 15. P audientes. — 16. P omittit. — 17. B L R omittunt. — 18. B L R omittunt. — 19. G omittit. — 20. Gr Nabugod.; Br L R Nabuchodonosor. — 21. Gr sompniavit. — 22. Gr etiam. — 23. Gr et felicitatis. — 24. R subsequere. — 25. A Gr L P R sompnis; B som. enigmata previdit. — 26. Gr etiam. — 27. B Cayphas. — 28. Gr quum. — 29. B L R omittunt: anni illius. — 30. B Br L R se ipso; Gr somno. — 31. B L R omittunt. — 32. B L R omittunt. — 33. B L R intelligebat. — 34. Br Gr P aliquem; B L R aliquem certe sanctorum prophetarum, de Christo et utroque adventu constat apertius fuisse locutum quam. — 35. B loquutum. — 36. Gr P Sibillam. — 37. B Gr L P R est enim. — 38. B Br Gr P his. — 39. B Br L R dubitabant. — 40. Gr tollatur. — 41. G Saraceni. — 42. B Br L P R alium. — 43. Gr omittit. — 44. Gr cui. — 45. Gr omittit; R Reveraciones. — 46. L Sancti. — 47. Gr omittit. — 48. Gr suo. — 49. Gr redacta. — 50. B Gr L P R omittunt.

auctor hujus libri exstiterit ¹ ita aperte et expresse de statu ecclesie Dei a principio usque ad tempora Antichristi et finem mundi prenunciavit, quod ² ex ³ complecione ⁴ preteritorum ⁵ indubitata ⁶ facit ⁷ fidem futurorum. Prenunciat ⁸ autem ⁹ inter alia de consummacione seu de ¹⁰ consumpcione ¹¹ perfide legis Agarenorum ¹² et, qualiter imminente ¹³ et quasi in januis existente destrucione paganorum ¹⁴ primo civitatem Noebosam ¹⁵ et aquis circumdatam ¹⁶ (sic enim Damiatam ¹⁷ appellavit ¹⁸ populus Christianus ¹⁹) subjugaturus esset ²⁰, post hec autem ²¹ de duobus regibus novis ²² subjungit ²³, quorum unus ²⁴ venturus est a partibus occidentis, alium ²⁵ a partibus orientis obviam predicto regi ²⁶ in civitatem Sanctam ²⁷ predixit et quod per manus predictorum ²⁸ regem Dominus abominabilem ²⁹ impiorum ³⁰ hominum legem exterminaturus esset, multis ex ipsis gladio interemptis ³¹, aliis ad fidem Christianorum ³² conversis, ut intraret ³³ plenitudo gencium (Rom. XI, 25), et sic ³⁴ omnis Israel salvus fieret et post ³⁵ hec veniret ³⁶ filius perdicionis (2 Thessal. II, 3) et inde iudicium et finis (1 Cor. XV, 24) ³⁷. Hunc predictum Apocalypsis ³⁸ librum postquam ³⁹ universo populo in sabulo ante Damiatam ⁴⁰ ad verbum Dei ⁴¹ congregato causa consolacionis et recreacionis ostendimus ⁴²; non ⁴³ multo post tempore memoratas ⁴⁴ epistolas et rumores jocundos tam ⁴⁵ de rege orientali ⁴⁶ David quam de ⁴⁷ imperatore Friderico audivimus, sicut de ⁴⁸ predictis duobus libris ⁴⁹ audieramus. Unde ⁵⁰ populus Domini inter ⁵¹ labores multiplices ⁵² et angustias, quas huc us-

1. Gr hujus libri auctor exstiterit; B Br L P R Quicumque libri hujus auctor. — 2. B L R ut. — 3. Gr omittit. — 4. L R complecione. — 5. Gr omittit. — 6. L indubitata. — 7. B L R faciat. — 8. Br Prenunciavit. — 9. B L R enim. — 10. P omittit. — 11. Gr omittit: seu de consumpcione. — 12. Gr Agarrenorum. — 13. Gr imminente; R inventiente. — 14. B L R paganorum destrucione. — 15. Gr Betosam; B Br L P R Herbosam. — 16. L confundatam. — 17. Gr Damiettam. — 18. B L R appellat; Br P appellant. — 19. Br Gr Christianorum. — 20. B L R esset subjugaturus. — 21. B L R omittunt; Br Gr vero. — 22. B L R omittunt. — 23. Gr subjunxit. — 24. L R primus. — 25. B Gr P alium ... venturum. — 26. B Gr L R quem. — 27. Gr omittit. — 28. A Br L P R regum predictorum. — 29. B L R abominabiles. — 30. B L R leges exterminaturus esset. — 31. B peremptis. — 32. B Gr L P R Christi. — 33. B L R intret. — 34. B salvetur reliquia Judeorum; L R salventur reliquie. — 35. B L R veniat post hec. — 36. P omittit. — 37. Gr finis et iudicium. — 38. B L R revelacionis; Gr Apoc. — 39. B L R omittunt. — 40. Gr Damietam. — 41. B audiendum. — 42. Gr memoratas epistolas ... non multo post et rumores. — 43. B L R nec. — 44. Br memoratis. — 45. P tandem. — 46. B L R orientali rege. — 47. B L R occidentali. — 48. B Br Gr L R in. — 49. Br prius; Gr prius audivimus. — 50. B L R Et; Br ut. — 51. L R omittunt. — 52. Br multiplices labores.

que¹ pro Christo sustinuit, plusquam dicere possemus², gavisus est³ et in Christi⁴ servicio confortatus⁵. Confidimus enim in Domino, quod⁶, qui coepit, ipse perficiet (Phil. I, 6), locum tentorii sui dilatabit⁷ et longos faciet funiculos suos (Jes. LIV, 2), et erit sepulcrum ejus gloriosum (Jes. IX, 10), et spiritu oris sui⁸ interficiet impium (2Thess. II, 8), ipse⁹ mortificat et vivificat, deducit ad inferos et reducit, ipse pauperem¹⁰ facit et ditat, humiliat et sublimat¹¹ (1Reg. II, 6, 9). Ipsi¹² honor¹³, virtus et¹⁴ imperium in secula. Amen. (1Timoth. VI, 16).

[Datum¹⁵ in exercitu ante Damietam¹⁶ in octavis¹⁷ Pasche¹⁸.]

N a c h t r a g.

Über die Briefe des Jacob von Vitry hat Crane, *The exempla of Jacques de Vitry 1890* (Folk Lore Society XXVI) p. XXXVII—XXXVIII ausführlich gehandelt. Wir sind durch die Güte des um die Geschichte des Benediktiner-Ordens hoch verdienten Herrn D. Ursmar Berlière in Maredsous in den Stand gesetzt, zwei Nachträge dazu zu geben.

1) Im *Inventaire et répertoire des lettriages et documents du monastère d'Aywiers* (Maredsous, ms. vom Jahre 1637, fol. 7^v) findet sich die Notiz: „Lettres de Jacobus de Vitriaco avec un scel en cire verde y pendant sans date, par laquelle il donne aux dames d'Aywiers six muids de froment, cinque muyds d'aveine et demy muyd de pois, que sire Jean de Cameraco avoit de pen-

1. B L R hactenus. — 2. B L R omittunt: plus ... possemus. — 3. G omittit; B L R admodum in. — 4. B L R est. — 5. B L R confirmatus. — 6. B P quia. — 7. B B r L P R dilatabit locum tentorii sui; G r dilatabit tentorii sui locum. — 8. B r ejus. — 9. B r G r enim; B L R omittunt: ipse ... Ipsi. — 10. G r pauperes. — 11. B r G r sublevat. — 12. P Ipse. — 13. B r et; L R honos et. — 14. B r G r gloria! B L P R gloria in secula seculorum! Amen. — 15. B G L R omittunt: Datum ... Pasche. — 16. P pro: ante Damiatam: Damiate; G r Dam. — 17. P octava. — 18. Annus deest.

sion sur l'église St. Géry, et huit livres de blanc moins six sols sur l'église St. Aubert avec la moitié de la maison du dit Sir Jean en la ville de Cambrai et tous droits qu'iceluy Cæmeraco avoit en la terre de Villers selon le pouvoir, que le dit Vitriaco dist avoir d'iceluy sire Jean, de les donner en aulmosne“.

2) Im Cartul. de l'abbaye d'Aywières O. Cist. (Brüssel, Archiv., Cartul. et MSS. No. 78, fol. 60^v) finden wir folgende zwei Kopieen aus dem 18. Jahrhundert, vermutlich aus einem Cartulaire des 13.: A. Dilectissimo in Christo abbatisse et conventui de Awiria magister J(acobus) de Vitriaco, sedis apostolice legati vices gerens, salutem et sinceram in Domino dilectionem. Noverit universitas vestra, quod dominus legatus concessit mihi, ut decimas, quas laici quibuscumque ecclesiis in elemosinam conferre vellent, auctoritate sua confirmarem, unde decimam de Braive, quam N. de Braive vobis contulit, et alias omnes, quas deinceps ecclesie vestre conferentur, eadem auctoritate confirmo. — B. J(acobus), miseratione divina Tusculanus episcopus, dilectis in Christo abbatisse et conventui de Awiria Cisterciensis ordinis, Leodiensis diocesis, salutem et ad eterne beatitudinis bravium pervenire. Cum propter religionis constantiam, quam vos habere novimus, intuitu etiam viri religiosi et honesti ac amici nostri charissimi D., prioris de Oignies, specialis amici vestri, sincera vos diligamus in Domino charitate, per dilectionis nostre memoriale vobis in posterum relinquere cupientes, predicti etiam prioris precibus inducti vobis per presentes litteras concedimus, ut decimas terras, possessiones, quas idem prior de pecunia nostra nobis in vestro monasterio acquisivit, salvis nobis fructibus toto tempore vite nostre post decessum nostrum retinere ac in usus vestros convertere libere valeatis, ut autem pro temporali beneficio, quod vobis relinquimus, spiritualemente nostri memoriam habeatis. Datum Perusii in die Beati Stephani anno Domini MCC tricesimo quarto (fol. 79^v).